

Pořadí narození partnera jako faktor ovlivňující komunikaci mezi partnery

Pavla Moravcová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavla MORAVCOVÁ**
Osobní číslo: **H09127**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pořadí narození partnera v primární rodině jako faktor ovlivňující komunikaci mezi partnery**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti primární rodiny, komunikace v rodině a sourozeneckých vztahů.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí techniky dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledku výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NAKONEČNÝ, M. Sociální psychologie. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.

NOVÁK, T. Sourozenecké vztahy. Praha: GRADA, 2007. ISBN 978-80-247-2057-3

LEMAN, K. Sourozenecké konstelace. Praha: PORTÁL, 1997. ISBN 807178-152-5

ISAACSON, C., KRIS, R. Pořadí narození - Kdo doopravdy jsme. Bratislava: EUGENIKA, 2006. ISBN 80-89227-31-7

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

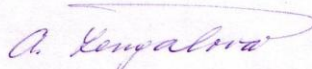
Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 23. 4. 2012 .....

..... *Pavel Mrazec* .....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce nesoucí název „Pořadí narození partnera v primární rodině jako faktor ovlivňující komunikaci mezi partnery“ je tématicky zaměřena do oblasti pořadí narození a partnerství. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje odborné informace týkající se problematiky rodiny, partnerství, pořadí narození sourozenců, komunikace, přístupů k vyjednávání a konfliktu. Teoretická část nabízí možnost seznámit se s úlohou pořadí narození a jeho vlivem na partnerský vztah. Cílem praktické části je popis realizace kvantitativního výzkumu s cílem zjistit, jaký dopad na partnerskou komunikaci může mít pořadí narození partnerů.

Klíčová slova: primární rodina, partnerství, pořadí narození, komunikace, vyjednávání, konflikt

ABSTRACT

The title of bachelor's is „The birth order of partners within their primary family and its effect as a factor influencing communication between partners“, this thesis is aim at birth order and partnerships. This thesis is divided into the theoretical and practical part. Theoretical section includes professional information on family, partnerships, birth order, communication, approaches to negotiation and conflict. This theoretical section oves us possibilities to introdukce effects on birth order and influencing factor on partnership. The aim of practical section gives us details of quantitative research focused, what influence has birth order to partners communication.

Keywords: prime family, partnership, birth of order, communication, negotiation, conflict

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Evě Machů, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla během zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINA A PARTNERSTVÍ	13
1.1 RODINA	13
1.2 PARTNERSTVÍ.....	15
1.2.1 Osobnostní výbava partnerů.....	16
1.2.2 Výběr partnera.....	16
1.2.3 Fáze vztahu.....	17
1.2.4 Krize vztahu	17
2 POŘADÍ NAROZENÍ SOUROZENCŮ	19
2.1 POMYSLNÉ GENERAČNÍ HODINY MEZI SOUROZENCI.....	19
2.2 POŘADÍ NAROZENÍ A PARTNERSTVÍ.....	20
2.2.1 Hodíme se k sobě?	21
2.3 OSOBNOST PODLE POŘADÍ NAROZENÍ	22
2.3.1 Jedináčci.....	23
2.3.2 Prvorození	24
2.3.3 Druhý - prostřední	25
2.3.4 Benjamínek – poslední narozený	25
3 MEZILIDSKÁ KOMUNIKACE	27
3.1 VYMEZENÍ KOMUNIKACE.....	27
3.1.1 Formy komunikace.....	29
3.2 KOMUNIKACE PODLE POŘADÍ NAROZENÍ	30
3.2.1 Komunikace prvorozeného	30
3.2.2 Komunikace druhorozeného	30
3.2.3 Komunikace třetího narozeného.....	30
3.3 KOMUNIKAČNÍ STYLY.....	31
3.3.1 Vyjednávání.....	31
3.3.1.1 Vyjednávání tvrdé.....	32
3.3.1.2 Vyjednávání měkké.....	32
3.3.1.3 Vyjednávání alternativní	32
3.4 KONFLIKT.....	33
3.4.1 Spolupráce a soupeření.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 VÝZKUM	37

4.1	VÝZKUMNÝ CÍL	37
4.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	37
4.3	VÝZKUMNÁ OTÁZKA	38
4.4	VÝZKUMNÁ METODA.....	39
4.5	ADMINISTRACE DOTAZNÍKU	39
4.6	VÝZKUMNÝ VZOREK	40
5	VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	41
5.1	PŘÍSTUPY K VYJEDNÁVÁNÍ	45
5.2	KONFLIKT.....	55
5.3	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	63
	ZÁVĚR	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
	SEZNAM OBRÁZKŮ	74
	SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Téma pořadí narození sourozenců se může dotknout víceméně každého z nás. Když se narodíme, dostaneme se do rodiny, kde o nás pečují rodiče, pokud máme tu možnost, tak nám život zpestří i sourozenci. Sourozenecký vztah je jedním z nejdůležitějších a nejpevnějších vztahů, které nás životem provází. Ovlivňuje naše budoucí vztahy a naše charakterové vlastnosti, rysy a v neposlední řadě i výběr partnera či spokojenost v manželství. Sourozenectví má velký vliv na osobnost člověka a ale málo lidí ví, jakou důležitost může mít. Dalším oblíbeným, velmi sledovaným tématem dnešní doby je kvalita partnerského nebo manželského soužití. Za velmi důležitou součást manželského soužití je považována komunikace jako řídicí proměnná, která určuje, jak se budou mít manželé rádi a jak jim bude tento vztah fungovat.

Náš známý psychiatr pan Plzák (2001) uvádí, že pokud se naučíte v manželství správnému dorozumívání, zvládli jste největší manželskou obtížnost.

Alfred Adler již v minulém století začal hovořit o působení sourozeneckých konstelací do našich budoucích životů a uvedl tuto problematiku do podvědomí lidí. Na jeho práci pak navázalo a inspirovalo se jí spousta známých autorů příbuzné tematiky jak u nás tak ve světě. Řada autorů poukázala na skutečnost, že v partnerství dochází k neuvědomělé tendenci opakovat modely a interakční vzorce ze své primární rodiny. Kvalitu partnerského nebo manželského soužití ovlivňují právě tyto modely z primární rodiny a udávají vztahu potenciál úspěchu či neúspěchu. Na vzájemné očekávání partnerů mají tyto zkušenosti nabyté v dětství významný vliv. Většina pozornosti je směřována na model rodičovský než na sourozenecký. Význam sourozenectví by se neměl podceňovat, protože je důležitý v životě každého jedince. Pořadí narození mezi sourozenci nám sice neřeknou nic o genetické výbavě jedince, jeho temperamentu, o vývojových změnách v rodině ani o jejich sociálních možnostech, ale mohou být tématem pro celou rodinu a generace. Sourozenectví není vztah, který lze zrušit mávnutím kouzelného proutku, ale je dán osudem. Sourozenci mohou být shodného ale i odlišného pohlaví i věku. Nelze jej rozvést jako manželství a trvá od narození až do smrti.

I když se zdá, že problematika komunikace v partnerství a pořadí narození jako jednoduché a banální téma, dlouho jsem nemohla najít to, co bych konkrétně zahrнула do zájmu svého výzkumu. Na doporučení své vedoucí práce, abych si prohloubila znalosti v této problema-

tice, jsem se obrátila na psychologa, který má velkou praxi v oboru partnerské a manželské problematiky, pana Stanislava Kratochvíla, který pracuje v psychiatrické léčebně v Kroměříži a také na psycholožku působící v poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíně paní Danielu Holoubkovou. Oba byli velice vstřícní a velmi mi pomohli rozšířit můj pohled na tuto problematiku. Díky těmto konzultacím jsem obohatila své znalosti a mohla více poznat, jak je znalost pořadí narození přínosná v praxi. A také jsem poté přišla na to, co by mohlo být centrem mého výzkumu a to problematika konfliktů v partnerství.

Jedním z důvodů volby tohoto tématu mé bakalářské práce je, že bych ráda poukázala na hodnotu významu pořadí narození v primární rodině a jeho vlivu na partnerství. Manželství a rodina ztrácí svoji hodnotu, narůstá rozvodovost, počty svobodných matek a rodiny řeší stále více problémů. Mění se jak tradiční model rodiny, tak její vzory a v neposlední řadě se mění i celá společnost. Děti se rodí stále méně a tento fakt se časem může odrazit právě i na partnerských vztazích. Chtěla bych poukázat na to, že i sourozenectví může vytvářet modely vztahů a utvářet osobnosti, které poté tyto zkušenosti z dětství využívají. Že může být také příčinou komunikačních problémů mezi partnery.

Ranné dětství může být zdrojem cenných zkušeností v lidských vztazích. Problémovým ohniskem manželství a partnerství je komunikace, která je nesmírně důležitým faktorem spokojenosti vztahu muže a ženy. Partneři si někdy neuvědomují, že každá osobnost je rozdílná, disponuje určitými vlastnosti, které nezískala vědomě ale vzory a např. i výchovou a to jak rodičovskou, tak sourozeneckou. Často na tyto příčiny partnerských problémů přichází až v manželských nebo partnerských poradnách, kde se poté učí novým vzájemným přístupům v chápání zdrojů vzájemných problémů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A PARTNERSTVÍ

V této úvodní části kapitoly se snažím objasnit pojmy rodina, partnerství, manželství a dále jejich význam, abych lépe přiblížila podstatu vzniku těchto institutů. Tyto pojmy jsou blízké jak svým významem, tak svojí podstatou, která tvoří tyto instituty specifickými.

1.1 Rodina

Již celá staletí tvoří rodina důležitou roli v životě snad každého jedince. Rodina je základním kamenem společnosti a také vztahů, které se v ní vytváří. Rodina nás připravuje na naše budoucí vztahy a také na život, který nám přináší mnoho úskalí. V partnerství si poté vybavujeme, i když někdy nevědomě, co nás rodina naučila, tyto zkušenosti využíváme a snažíme se s nimi zvládat životní úskalí. Není to jen dědičnost, kterou dítě získává určité povahové vlastnosti, ale je to právě prostředí rodiny, kde malé dítě vyrůstá a kde si už od nejranějšího věku vštěpuje své vzory chování. Jedinec se tak formuje v závislosti na vlastních hodnotách rodiny.

Rodinu můžeme dále charakterizovat jako "skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí." (Giddens, 1999, s. 156).

Rodinu lze definovat i jako „institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti“ (Možný, 2006, s. 114).

Podle Venglářové (2008) označujeme rodinu, ve které jsme děti jako primární rodinu.

Rodinu organizovanou kolem manželského páru označujeme jako rodinu manželskou, podle Durkheima (In Možný, 2006) vzniká po rozpadu tradiční společnosti, kdy rodinu spojují více city než majetek. Goody (In Možný, 2006) tuto manželskou rodinu vidí jako ideální uspořádání pro moderní průmyslovou společnost, protože k ní v dvacátém století směřovaly rodiny všech kultur, které procházely industrializací.

Havlík a Kot'a (2002) uvádí, že rodina by měla být pro jedince jak emocionálním zázemím, tak pilířem bezpečí a jistoty, uznání, místem jedinečných zkušeností a základnou vstupu do společnosti. Každá rodina plní i své důležité „sociální“ funkce:

- Biologickou a reprodukční funkci
- Emocionální funkci a tvorbu domova
- Ekonomickou funkci
- Socializační a výchovnou funkci

Je jisté, že každá z těchto funkcí spolu navzájem souvisí a nelze tedy upřednostňovat žádnou jako prioritní. Dnešní rodina se potýká z mnoha faktory, které naplnění těchto funkcí ohrožují a to má vážné důsledky v socializaci jedince a také v celé společnosti.

Párová rodina, která je nejčastější, nikoli však jedinou známou formou rodiny. Tato rodina se skládá z muže a ženy, kteří po intenzivnějším nebo povrchnějším vyjednávání dosáhnou určité shody a vytvoří svazek, který má potřebnou vytrvalost k zajištění reprodukce. Lidská rodina jako sociální instituce musí tento prvek vytrvalosti obsahovat, aby pokryla tvorbu sociální způsobilosti, která není pokryt dostatečně zachytnými sítěmi sociálního státu. Shoda, kterou učiní žena a muž může být nevyslovená, výslovná, leč veřejně nepotvrzená a samozřejmě, že může být i právně registrovaná jako manželství, jak je v naší společnosti praxí (Možný, 2006).

Mluvíme-li o rodině, jak uvádí Matoušek (2003), máme sklon si představovat úplnou nukleární rodinu – matku, otce a jejich děti. Většina společnosti si tak myslí, že takto vypadá většina rodin. Opak je ovšem pravdou. V naší populaci se totiž vyskytuje pouze jedna třetina nukleárních rodin a ta tvoří pouhou pětinu všech domácností. Zbytek, čili většinu z celku, tvoří lidé žijící sami nebo jen s dítětem bez partnera, nebo příslušníci tří či čtyř generací v různých nekompletních konstelacích – z pohledu nukleární rodiny.

Dnešní Česká rodina se mění a mění se i jako sociální instituce. Česká rodina je ve změnách stále v pozadí za průměrným evropským vývojem, jelikož byla čtyřicet let izolována od západní společnosti. Od doby, kdy se v devadesátých letech Česko otevřelo světu, došlo k mnohým přelomům, ale tím snad nejvýznamnějším již prošla ještě o něco dříve, neboť už více než sto let je v každé generaci rodina zakládána znovu (Luhmann in Možný, 2002).

„Spojenectví mezi dětmi je významným subsystém rodiny, dítě se v něm učí solidaritě na vrstevnické úrovni, formuje roli partnera, kterou bude později zastávat vůči spolužákům, kolegům, přátelům, vůči partnerovi v lásce, případně i vůči manželskému partnerovi.“(Matoušek, 2003, s.93)

Podle Nováka (2007) si dítě v rodině vytváří vzorce svých budoucích rolí a vztahů. Osvojuje si vzorce chování, návyky, které bude mít připraveny, jakmile nastane čas a bude je potřebovat. Obraz rodiny a jejich vztahů uvnitř, jakým způsobem jsme reagovali, si odnášíme do manželství. Můžeme ho buď přijmout, řídit se jím, nebo ho odmítnout a být přesvědčení, že takto nikdy nebudeme jednat.

Rodina určitě zajišťuje důležitou funkci ve formaci osobnosti a hraje významnou roli v životě každého dítěte. I když během času dochází v rodině ke změnám, jelikož tyto změny souvisí s požadavky společnosti, je její důležitost v životě každého jedince zcela nepostradatelná. Přípravu na budoucí život, kterou poskytuje rodina totiž nelze jen tak nahradit žádnou jinou institucí.

1.2 Partnerství

V současnosti vzrůstají počty párů, které spolu žijí i bez statutu manželství. Partnerství již není bráno pouze jako vztah dvou lidí, kteří nemají děti a netvoří rodinu. Pojem partnerství je dnes už velmi blízký pojmu manželství a často je položen na obdobném základu. Hraniče tohoto vymezení je mnohdy velmi úzká a oba pojmy jsou někdy rozdílné pouhým úředním stvrzením takového vztahu. Společné soužití muže a ženy tak nemusí být vždy stvrzeno sňatkem, aby mohlo fungovat jako institut pro rodinu a výchovu dětí.

Partnerský vztah je tím, k čemu život směřuje. Děťství a mládí směřují k partnerskému vztahu. Partnerský vztah je vlastním naplněním lidského života (Hellinger a Neuhauser, 2005) .

Podle Matouška a Pazlarové (2010) je definice partnerství v naší civilizaci podobně obtížná jako definice rodiny. Legalizace vztahu již není významným aspektem pro rozlišení lidí žijících v partnerství. Určujícím znakem není již ani fakt společného bydlení, z něhož vychází termín nesezdané soužití. Označujícím faktorem označují trávení volného času a to, že se cítí být partnery a označují se za ně.

Autoři Matoušek a Pazlarová (2010) tedy hovoří o partnerství, jako o nesezdaném soužití, které nemusí nutně žít spolu v jedné domácnosti ale důležitost spatřují ve společném trávení volného času a označením se za partnery.

Obecně můžeme v této práci definovat partnerství jako společné soužití dvou jedinců opačného pohlaví - tedy muže a ženy. Toto společné soužití je spojeno s jejich emocionálními vazbami. V partnerství spolu tedy muž a žena sdílejí společný život a jsou ve vzájemné interakci.

Plzák (2001, s. 223) uvádí, že manželství (partnerství) je "nejmenší možná společenská komunikující jednotka. Při neshodě názorů a návrhů je v něm jakýkoli svár nejhůře řešitel-

ný, mimo jiné také proto, že v páru nelze uplatnit právo na většinový názor či návrh. Při neshodě nelze v páru hlasovat.“

Partnerstvím nebo manželstvím se reprodukuje společnost, a také její rozvrstvení. Když partnerství není vždy stvrzeno úřadem nebo církví, přes tuto skutečnost na něj toto stvrzení vliv má. Nesezdaná soužití jsou méně stabilní v čase, ale příjemnější v době, kdy soužití trvá (Matoušek In Matoušek a Pazlarová, 2010).

1.2.1 Osobnostní výbava partnerů

Velmi pravděpodobně existuje osobnostní výbava partnerů, která usnadňuje jejich soužití. Patří do ní odolnost vůči stresu, ohleduplnost, tolerance, schopnost tlumit agresivitu, řešit konflikt, někdy se podřídit, neztrácet ve vztahu vlastní autonomii a schopnost zabrzdit partnera v momentě, kdy porušuje hranice bezpečí. Naopak silná žárlivost, agresivita, necitelnost, neschopnost kontrolovat vlastní emoce a také přílišná poddajnost či nízká schopnost vzdorovat stresu jsou osobnostními rysy, podle kterých je možné předvídat těžkosti v partnerském soužití (Matoušek In Matoušek a Pazlarová, 2010).

Jeden z nejznámějších autorů manželské problematiky pan Plzák (2001, s. 7) ve své knize uvádí: “naučíte-li se v manželství správně dorozumívat, zvládli jste největší manželskou obtížnost.“

1.2.2 Výběr partnera

Pro teorii výběru partnera existuje mnoho teorií. Od teorií, které hovoří o tom, že si osoby vzájemně hledají partnery, které doplňují jejich nedostatky až po požadavky partnerů na uspokojování svých vzájemných potřeb. Určitě i každý výběr partnera má své fáze, kterými prochází a díky kterým se více partneři vzájemně poznávají.

Možný (2006) poukazuje na to, že o sňatkovém trhu existuje mnoho teorií, jak si člověk hledá partnera. Například teorie komplementarity podle potřeb podle psychologa Roberta F. Winche, která předpokládá, že člověk si hledá partnera, který mu poskytne maximální uspokojení potřeb, přičemž potřebu můžeme chápat jako hodnotu jeho nedostatku. Podstata je v tom, že protiklady se přitahují. Dominantní osobnost hledá partnera submisivního a například osoba s pečovatelskými sklony hledá někoho, kdo má potřebu být opečováván. Tento fakt označuje jako princip komplementarity.

Rovněž Robert A. Lewis (In Možný, 2006) rozvinul teorii, která se opírá o sociální konstruktivismus a komunikační teorie. I tato teorie předpokládá vícestupňový výběr manželského partnera. Lewis rozlišuje stádia výběru: 1. vzájemně percipován stimulační, 2. vzájemná odezva, 3. sebeodhalování, 4. přebírání rolí, 5. konstrukce interpersonálních rolí a 6. dyadická krystalizace. Tato teorie rozpracovává proces přeměny sblížujícího se páru, který si buduje svou společenskou konstrukci sociálního světa.

1.2.3 Fáze vztahu

Matějková (2007) uvádí, že každý vztah má určité fáze, kterými prochází. Prvotní fáze zamilovanosti trvá pouze 2 až 3 roky ale u někoho může odejít už po měsíci nebo po dvou. Toto období je velmi šťastné a plné euforie. Lépe navazujeme vztahy s okolím a jsme komunikativnější. Naše tolerance věcí, které by jinak značili, že něco není v pořádku, je v tomto období bezmezná.

Podle Kratochvíla (2000) má každé manželství (vztah) svá vývojová stádia. Každé období vztahu obsahuje své typické úkoly, které musí manželé zvládnout, i typické problémy, se kterými se musí vyrovnat. Sociologové tyto vývojová stádia dělí:

- Manželství před narozením dětí
- Manželství s malými dětmi
- Manželství s většími dětmi, které postupně odcházejí z domova
- Manželství po osamostatnění dětí

1.2.4 Krize vztahu

Většina vztahů, které lidé prožívají, prochází krizemi. Někdo tyto krize prožívá více, někdo zase vůbec netuší, že nějakou krizi měl. Může se stát, že se partneři navzájem nemohou dohodnout na období, kdy vlastně tuto krizi prožili. I prožívání krizí může být subjektivní a každý s partnerem toto období může prožívat v jinou dobu a jiným způsobem. Krize mohou být ovšem někdy i mezníkem, který buď posune vztah dále nebo ho naopak může rozvrátit.

Matějková (2007) popisuje, že ve vztahu můžeme prožít několik partnerských krizí:

- Krize 3. roku, kdy odchází fáze zamilovanosti. Tato krize trvá přibližně rok a může být tak hluboká, že vede až ke konci vztahu.

- Krize 7. roku, která není tak hluboká ale trvá často více let. Přichází ve vztahu, který je stabilizovaný a klidný. Již nedochází k otevřeným vyhoceným konfliktům. Příčinou této krize je většinou buď nuda a zaběhlý stereotyp nebo ochladnutí sexuálního života.
- Krize v období mezi 18-25 rokem vztahu, kdy tato krize má souvislost s věkem partnerů a s věkem dětí spíše než s trváním manželství. V tomto období dochází k bilancování nad životními cíli a nad životními příležitostmi.

Plzák (1988) rozděluje manželské vývojové krize do dvou dimenzí. První příznaky první vývojové manželské krize začínají docházet přibližně od druhého roku manželství a vrcholí přibližně pátým rokem. Po pátém roce dochází k nějaké formě manželské adaptace a význam první manželské vývojové krize již začne klesat a zanikat. Druhá manželská vývojová krize se formuje přibližně kolem dvacátého roku trvání manželství. Tato krize většinou nastává, když děti dospějí a opustí svoji původní primární rodinu.

V manželství (i partnerství) ovšem hraje důležitou roli i komunikace mezi partnery, tak jako model rozdělení autority, míra otevřenosti či uzavřenosti rodiny vůči okolí nebo způsob zacházení s financemi. Čím více se ta naše lišila od partnerovy, tím spíše můžeme očekávat nesnáze. Odlišnosti v komunikačních stylech mohou přinášet mnoho úskalí. Například v některých rodinách se komunikuje velice otevřeně, pro okolí až zraňujícím stylem. V jiných rodinách se zase opatrně opisuje a nesouhlas se dává najevo spíše v náznacích. Komunikace dvou rozdílných stylů v manželství stěžuje poté vzájemné dorozumění (Mach a Šmolka 1999).

2 POŘADÍ NAROZENÍ SOUROZENCŮ

Sourozenecké vztahy jsou jedním ze specifických témat individuální psychologie. Charakteristické rysy týkající se dětí narozených v určitých sourozeneckých pozicích popsal jako jeden z prvních autorů Alfred Adler a z jeho literatury čerpalo mnoho dalších autorů.

Podle Adlera (1999) nejsou rysy sourozenců vrozené, nýbrž získané, a to v průběhu prvních čtyř až šesti let života, které lze považovat za formativní. Dítě, jeho charakter a životní styl se utváří na základě jeho raných zkušeností v rodině, přičemž povaha této zkušenosti záleží na jeho pozici v rodinné konstelaci. Děti v různých pozicích sledují podobné cíle, které jsou dány jejich touhou po moci a společenským citem. Mají však rozdílné možnosti tyto cíle realizovat, jejich sociální okolí se k nim chová různým způsobem, takže jejich povahové rysy jsou ve výsledném důsledku značně odlišné.

Novák (2007) popisuje sourozenectví jako zvláštní, jedinečný a zajímavý vztah, který si sami nevolíme, ničím se o něj nezasloužíme, a i tak je tento vztah dán osudem. Sourozenectví patří k nejbližším vztahům, které nás během života provází a přitom se o něm moc nemluví ani se nijak nerozebírá. Sourozenectví mohou tvořit lidé shodného, ale i odlišného pohlaví. Tento vztah může být tím nejsilnějším, který nás v životě potká a také tím jediným, který vydrží. Období, kdy se sourozenci vyrůstáme, se dostáváme do mnoha nejruznějších situací a to s osobou, kterou jsme si sami nezvolili. Sourozenectví nás mnohdy nutí k přizpůsobení se někomu a někdy i ve velmi malých prostorách.

Vztahy k sourozencům, které budujeme v dětství, své postoje a typy chování se mohou přenášet do našich vztahů i v dospělosti. Řevnivost, soutěživost, žárlivost, podbízení ale i vzájemná pomoc, sdílení, pochopení a další formy chování, které se objevovaly nápadněji se sourozenci v dětství, se mohou odrážet v dospělém manželském vztahu, aniž bychom si to plně uvědomovali (Praško, 2005).

2.1 Pomyslné generační hodiny mezi sourozenci

Dnešní doba přináší mnoho trendů a novinek v oblasti výchovy dítěte. Rodiče většinou chtějí co nejlépe připravit dítě na budoucí život a často přemýšlí i nad tím, jaký věkový rozdíl je nejvhodnější, aby mohli dítěti přispět k jeho nejvhodnějšímu rozvoji. O tom, kdy je vhodné či nevhodné pořídit si další dítě do rodiny často rozhodují ekonomické a sociální

faktory. Přitom takový větší věkový rozdíl mezi sourozenci může přiřadit dítěti jiné vlastnosti, než u dětí, které jsou věkem blíže. Je na rodičích, aby zhodnotili, jaké pozitiva pro dítě a samozřejmě i pro ně může mít oddálení nového přírůstku do rodiny.

Každé postavení dítěte se musí zhodnotit z celkového pohledu jeho sourozenecké situace. Pomyslné generační hodiny se posunují velmi rychle. Již 7 let rozdíl ve věku sourozenců vytváří jejich generační rozdíl. Jiní autoři a zastánci vlivu sourozeneckých konstelací se však přiklání ke stanovisku, že již pět let je rozdíl, který vytváří novou linii pořadí sourozenců. Pokud tedy je rozdíl mezi sourozenci větší jak 5 let, mohou tito sourozenci ve výsledku vyrůstat jako dva jedináčci. Dalšími vlivy, které působí na postavení pozice sourozenců z hlediska pětiletých rozdílů mezi sourozenci, jsou i styl rodinného života, blízkost životních cest obou dětí, podstatné historické a politické události. Na druhé straně i v poklidných zemích bez historických zvrátů je věková diference v pouhých měsících až mnoha letech (Novák, 2007).

2.2 Pořadí narození a partnerství

Isaacson (2006) uvádí, že znalost pořadí narození může pomoci ke zkvalitnění manželství, jelikož rozdílnost mezi jednotlivými typy osobností mohou být zdrojem mnoha manželských konfliktů a těmto konfliktům lze předejít tím, že si tyto rozdíly uvědomíme a porozumíme jim.

Rodinný a manželský scénář je vlastně souborem našich představ o manželském a rodinném životě. Tento scénář výrazným vlivem ovlivňují naše zkušenosti z dětství, to co jsme viděli u rodičů nebo jiných blízkých lidí. Sourozenecké konstelace jej formují neméně výrazně. Představy o manželství se zákonitě odlišné u osob, které jsou zvyklé starat se a rozhodovat za druhé a u osob, které byly zvyklé být spíše objektem péče a ochranného zájmu (Novák, 2007).

Toman (1976) se věnoval výzkumu vlivu rodinné konstelace na stabilitu manželství. Jeho teorie spočívala v tom, zda se v manželství opakuje pozice, kterou každý z manželů zaujímal, pokud jde o pořadí narození a pohlaví mezi sourozenci. Pokud manželé žijí v obdobném modelu, který měli manželé v jejich sourozeneckém vztahu v primární rodině, nečiní manželům spolu spolupracovat. Tuto pozici nazval komplementární. Toman dále uvádí, že vztahy mezi sourozenci mají vliv i na manželský vztah k partnerovi. Vztah je tím

úspěšnější a více spokojenější, čím více se blíží u obou partnerů jejich dřívějším vztahům v primární rodině. Postavení, ve kterém manželé žili, ve svých primárních rodinách může být poté v nových vztazích komplementární, nekomplementární nebo částečně komplementární. U nekomplementárních vztahů může jít o konflikt pohlaví, pořadí nebo obojí. Tuto teorii popsal Toman jako Duplikační teorém.

Jedinec by měl být spokojen v té pozici, kterou zaujímal ve své původní rodině ve vztahu k sourozencům. Avšak tento předpoklad je přijatelný pouze tehdy, jestliže byl jedinec se svou pozicí v primární rodině spokojen. Pokud role jedince v jeho primární rodině pro něj nebyla uspokojivá, byla mu zdrojem napětí a dostávala ho do konfliktů, je pravděpodobné, že opakování této role v manželství bude rovněž vzbuzovat pocity nespokojenosti a nenávisťi (Kratochvíl, 2000).

2.2.1 Hodíme se k sobě?

Jedináčci nejsou podle Kratochvíla (2000) zvyklí na styk s vrstevníky, proto budou v partnerovi hledat spíše matku nebo otce. Nejlepší prognózou pro vztah je jedinec, který měl mladšího sourozence opačného pohlaví (např. muž jedináček a žena, která měla mladšího bratra). Nejhorší prognóza je, pokud jde o vztah dvou jedináčků.

V manželství dvou prvorozených podle Lemana (2008) může dojít ke střetu dvou silných vůlí. Prvorození jsou totiž tvrdohlaví, mají smysl pro detail a jsou perfekcionisté. Mohou se tak dostat do hádky jen kvůli maličkostem, které by osoby v jiném pořadí narození vůbec nevzrušily. V manželství život berou vážně a jsou orientováni na cíle. Jejich analytické myšlení ví naprosto přesně, co je správné. Udržet toto manželství není pro tyto silné a velmi dominantní osobnosti nic lehkého. Ale určitě ne nemožného, jelikož partneři se mohou naučit, jak vyjednat příměří a jak vnést do vztahu klid. Pokud se toto partneři nenaučí, čeká je neustálý mocenský boj. Naopak v manželství uprostřed narozeného s prvním nebo posledním dítětem může být více harmonické, jelikož prostřední děti byly zvyklé sjednávat smír mezi nejstarším a nejmladším sourozencem a často se mezi nimi pohybovaly jako mírotvorci. Proto jsou druhorození v manželství skvělí vyjednávači kompromisů, kteří dokážou zvážit obě strany. Pokud se ale vezmou dva nejmladší, budou proplouvat životem, aniž cokoliv dokončí ale jen do té doby dokud se nedostanou do problémů. Poté vždy padne vina na jejich životního partnera, protože nejmladší si málokdy přizná chybu. U dvou

partnerů narozených v prostřední pozici může dojít také k mnoha potížím. Vývoj prostředního dítěte může jít mnoha směry, ale jeho základní povahový rys osobnosti je schopnost vyjednávat a uzavírat kompromisy. To se sice zdá být skvělým předpokladem pro manželství, ale paradoxem je, že se snaží udržet smír za každou cenu. Začnou se vyhýbat problémům, jelikož nechtějí vyvolávat hádky a důsledkem je, že místo bouře na povrchu vzniká bouře uvnitř, protože partneři spolu nekomunikují. Otevřenost v komunikaci jim chybí, aby mohli vyjádřit své názory. Raději se vyjádří jako by jim na určité skutečnosti příliš nezáleželo, než by vyjádřili to, co chtějí. To může vést v jejich vztahu až k podrážděnosti a napětí.

U manželství samozřejmě platí, že vedle pořadí narození ho ovlivňuje i řada dalších faktorů. Věkový rozdíl, kulturní prostředí, z něhož jsme vyšli, vzdělání a hodnoty, to vše může vztah upevnit nebo ho naopak rozbít. Na vztah může mít rovněž silný vliv zdravotní stav partnerů, finanční situace, přístup manželů k výchově dětí, vztahy k příbuzným partnera a v neposlední řadě vzájemné intelektuální porozumění. Největší vliv má pořadí narození na vztahy v manželství, pokud jeden z partnerů pochází z problémového manželství. Pokud totiž mívá dítě v rodině obtížnější podmínky, jeho osobnostní rysy bývají výraznější, jelikož dítě musí hledat způsob, jak v těchto podmínkách přežít (Isaacson a Radish, 2006).

Jak uvádí autoři dané problematiky, nelze brát vliv pořadí narození na manželství jako jediný faktor, který působí na vztah. Je důležité si uvědomit komplexně, že tento faktor nemusí hrát v manželství žádnou roli. Je možné, že i osobnosti, které se k sobě podle teorie pořadí narození nehodí, mohou spolu nakonec prožít šťastný a harmonický vztah, jelikož každá osobnost je v první řadě sama sebou.

2.3 Osobnost podle pořadí narození

Sourozenci jsou si tak blízko, vyrůstají v jedné rodině ale i přesto jsou tak rozdílní a naopak sourozenci z různých rodin ve stejných pořadích narození mají většinou tak podobné zkušenosti. Sourozenci v rodině neprožívají to samé, ale každému dítěti je věnována jiná pozornost rodičů podle toho, v jakém pořadí se narodí. Originál je každý ze sourozenců a i přesto mu jeho pozice může určovat jeho charakteristické vlastnosti. Psycholog Alfred Adler jako jeden z prvních poukazuje na to, že zkušenosti dítěte z jeho dětství mají vliv na

jejich vývoj a osobnost. Na formaci osobnosti dětí má samozřejmě vliv mnoho dalších důležitých faktorů, ale sourozenecké pořadí je jedním z velmi podstatných faktorů.

2.3.1 Jedináčci

Velmi specifickou skupinou jsou jedináčci, jelikož nevyrostají se sourozenci a pozornost jim věnují výhradně jejich rodiče. V jejich okolí je málo dětí, se kterými by mohli trávit společné chvíle a hrát si. Neznají srovnávání se sourozenci a neprožívají sourozeneckou rivalitu na rozdíl od ostatních vrstevníků, kteří mají bratra či sestru. I přes tato fakta vyrůstají z těchto dětí ambiciózní a svědomité osoby.

Jedináček nezná jinou možnost než se vztahovat k rodičům. Jeho povaha je utvářena podobně, jako by byl nejstarší v řadě sourozenců, nemá ovšem v rodině žádnou zkušenost s jiným vrstevníkem (Toman, 1976).

Leman (2008) uvádí, že jedináčci mají zvýšený cit pro to, co by se mělo dělat správně. Vidí je jako rozené vůdce, kteří jsou orientováni na výkon. U jedináčků je možné pozorovat i další rys jejich osobnosti a to, že jejich nejlepšími přáteli jsou knihy. Jedináčci jsou vyspělejšími jedinci, než je obvyklé v jejich věku a tak se z nich v sedmi či osmi letech stávají již malí dospělí. Jsou velmi samostatní a neumí chápat, z jakých důvodů se ostatní děti perrou.

Tradiční přístup k jedináčkům poukazuje na rozmazlenost, sebestřednost, sobeckost a nespolečenskost těchto dětských přemoudřelých egoistů. Žijí obvykle ve společnosti dospělých a starší generace. Ta je na jedné straně ochraňuje a na straně druhé je připoutává k sobě a nedává jim tak dost možností, aby svoje volné chvílky prožili s vrstevníky. V dospělosti u nich nastává problém, kdy se velmi těžko osamostatňují, jelikož mají doma ty nejlepší podmínky a bývají spokojeni. Moderní přístup zase připouští, že u nich dochází ke ztrátě určitých výhod rodinného života se sourozenci, ale na druhé straně oceňuje dobrou péči rodičů, jelikož ti jim věnují více času než je tomu tak u rodičů dětí z vícečetných rodin. Jedináčci se obvykle vyznačují vlastnostmi jako je svědomitost, odpovědnost, vyšší sebevědomí a zaměření na co nejkvalitnější a nejvyšší výkon. Dominance, asertivita, tendence získávat konzervativní postoje, řád a pořádek jsou dalšími vlastnostmi, kterých umí využívat. Podle tohoto pojetí není jedináček přemoudřelý na rozdíl od ostatních dětí v jiných pozicích, jen se vyvíjí rychleji (Novák, 2007).

2.3.2 Prvorození

Prvorozený aneb první v řadě sourozenců bývá vždy tím, který nemá žádného staršího sourozence jako druhý nebo třetí v pořadí. Pro mladší sourozence bývá vzorem a rodiče na něj někdy mohou klást nároky, které již neuplatňují tolik na ostatních sourozencích. Chvilí může vyrůstat i jako jedináček, a tak může mít někdy i podobné zkušenosti z dětství. Avšak důležité je to, že vždy je ten starší, ten který umí dříve chodit, jezdit na kole, jde první do školy, prostě ten který ze sourozenců dělá vždy vše první.

Prvorození jsou zvyklí být středem pozornosti, snaží se být nadměru spolehliví a zodpovědní a chtějí se chovat podle zásad rodičů. Protože rodič jim bývá velkým vzorem, kterému se snaží přiblížit. Je pravděpodobné, že prvorozené děti budou mít vysoké cíle, protože jsou zvyklé soutěžit s ostatními o pozornost a přízeň. Čím více si navyknou na to, že musí plnit očekávání rodičů a nechtějí je zklamat, tím více mají pocit, že v životě nemohou prohrávat a s jakoukoliv prohrou v životě se poté mohou velmi těžce snášet vyrovnávat (Čapek a Čapková, 2010).

Podle Lemana (2008) jsou prvorození systematictí, snaživí, cílevědomí, konzervativní a se sklonem k perfekcionismu. Rodiče jim dávají nadprůměrnou péči a až úzkostlivě je ochraňují. A proto jsou prvorození směřováni k podávání výkonů a k tomu, aby měli vždy vše pod kontrolou. Ale i tak můžeme vidět dva rozdílné typy, kdy jedni jsou vstřícní a snaží se vyhovět a druzí jsou agresivní, kteří se snaží tvrdě prosadit svou vůli. Zatímco vstřícní prvorození mají silnou potřebu pomáhat, pečovat a sloužit existuje i druhá skupina prvorozených, která je velice asertivní a snaží se za každou cenu prosazovat svou vůli. V některých případech je lze přirovnat k beranům, kteří se sunou za svým cílem a nevidí napravo ani nalevo. Jejich potřebou jsou poté vysoké cíle a snaha stát se nejlepšími. Nelze se ničemu divit, že z nich vyrostou vážné, svědomité a spolehlivé osoby, jelikož je rodiče naučili, jak se v životě vyhnout úskalím.

Postavení nejstaršího dítěte nelze hodnotit bez komplexního uvážení jeho sourozenecké situace. Generační hodiny, které sourozence mezi sebou dělí, jdou velmi rychle. U nejstaršího dítěte můžeme pozorovat pocit zodpovědnosti, mívá vyšší sklon kontrolovat a na základě kontroly vyvozovat závěry nežli děti mladší. Tyto děti většinou obsazují profese, které jsou náročné a jejichž dosažení je obtížné (Novák, 2007).

Prvorození nemají rádi překvapení. Jsou rádi, když jsou věci uspořádané a mají sklon k utváření návyků. Vnitřně si osvojili normy, s nimiž vyrůstali a v dospělosti jsou pak tyto normy jemně vpleteny do jejich životů. Stanovují si cíle, jsou soustředění, vědí, kam kráčí, jakým způsobem se dostanou k cíli a jak dlouho jim to bude trvat (Leman, 2008).

2.3.3 Druhý - prostřední

Prostřední dítě se cítí stísněné mezi nejstarším zodpovědným sourozencem a nejmladším mazlíčkem rodiny. Není tak velké, aby mohlo chtít to, co chce nejstarší a aby mu vše prošlo tak jako nejmladšímu. Rodiče věnují dětem rozdílný přístup a mnohdy si nepovšimnou pokroků, které dítě udělalo. Důležitá je pro prostředního skupina vrstevníků, kde zažívá uznání. Druhorozený totiž snadněji přijímá hodnoty skupiny než prvorozený. Tato situace ale rovněž může způsobit problémy v období puberty, kdy se prostřední může stát členem nějaké rizikové skupiny (Čapek a Čapková, 2010).

Prostřední dítě je výborným vyjednávačem, jelikož se naučilo, že vše nemusí být podle jeho přání. Někdy může působit trochu nečitelně, jako by bylo plné protikladů. Přestože snadno navazují vztahy a tyto děti jsou přátelské, zároveň jsou i uzavřené. Ve velkých rodinách bývá spolehlivé a obvykle dobře spolupracuje. Neočekává zvláštní výhody ani velkou pozornost. Jeho výchova není pouze na bedrech rodičů ale i na sourozencích (Čapek a Čapková, 2010).

Prostřední děti nejsou první ani poslední, avšak zažívají ve svém sourozeneckém pořadí vše, co může být problematické. Nejsou tak suverénní jako jejich starší sourozenci ani tak roztomilí jako benjamínci. Mají ovšem tu vlastnost, že dobře umí využívat situace, přizpůsobit a vyjednávat. Požádat o laskavost mu nečiní obtíže a stejně tak jako ji navrhnout a uzavřít kompromis. V jejich jednání se dá spíše než o asertivitu hovořit o manipulaci (Novák, 2007).

2.3.4 Benjamínek – poslední narozený

Plháková (1992) uvádí, že nejmladší narození sourozenci jsou postaveni do jiné role než ostatní děti. Rodiče toto dítě vidí jako zvláštní a výjimečné, kterému je věnována výjimečná péče. Nejmladší dítě je současně i nejmenším, a z toho důvodu potřebuje nejvíce péče v době, kdy ostatní sourozenci jsou již samostatní. Nikdo ale nepotřebuje být považován vždy za toho, kterému se vše vždy nedaří a neumí se vyrovnat schopnostem a dovednostem

jeho starším sourozencům. Proto se většinou nejmladší snaží ukázat, co umí. Jeho touha po moci se vyostří. Nejmladší bude většinou člověkem, jehož uspokojí pouze uspokojení toho nejlepšího a který má touhu předběhnout všechny ostatní. Vedle tohoto typu ještě existuje jiný, který je odvozen z prvního. Lze si představit, že tento závodník narazí na překážku a nevěří v její překonání, takže se pustí oklikou. Jestliže nejmladší ztratí odvahu, stane se z něj zbabělec.

Nejmladší děti v rodině jsou extrovertní baviči, kteří mají dovednost manipulovat s lidmi ve svém okolí. Tyto děti bývají velmi srdeční, nekomplikovaní, také občas duchem mimo, jinak i bezstarostní, veselí, společenší a obvykle hodně oblíbení, ale i tak mohou být vzpurní, kritičtí, temperamentní, rozmazlení, netrpěliví a prudcí. Benjamínci si sebou nesou jakési prokletí, protože je nikdo nebere vážně, nejdříve je nebere vážně jejich rodina a potom i jejich okolí. Ve skutečnosti touží po tom, aby si jich okolí všimlo. Od chvíle, kdy mohou více přemýšlet, jsou si vědomi, že jsou nejmladší, nejmenší, nejslabší a mají nejmenší potenciál k tomu, aby se poprali se životem. Nejmladší jsou si dobře vědomi, že cokoliv udělají, nemá pro rodiče takový význam jako u jejich starších sourozenců. Reakce rodičů na jejich životní úspěchy již nejsou tak výrazné. Rodiče jsou většinou již unaveni výchovou starších sourozenců a tak je výchova nejmladších ve většině případů ponechána osudu. Vychovateli se tak stávají starší sourozenci, kteří jim předávají své vědomosti (Leman, 2008).

Novák (2007) popisuje nejmladší dítě jako uzpůsobené k tomu, aby bylo vnímáno staršími osobami jako roztomilé a příjemné. V ostatních vyvolávají sklon ke hře a umí ji rozvíjet. Do rodiny přicházejí většinou později, kdy rodina má již svou kariéru z části za sebou a nikoli na jejím začátku. Novák tyto děti vidí jako děti potěšení, protože přicházejí v době, kdy má rodina většinu svých ostatních cílů naplněných. Benjamínci tak jsou spíše extrovertní, jelikož si na něj všichni udělají čas, věnují se mu a hrají si s ním. Nejmladší dítě však může mít i starší rodiče, kterým se k výchově a péči o ně nedostává sil. Starší sourozenci již mohou být mimo domov a poté se nejmladší dítě může dostat do role jedináčka ponechaného sám sobě a neví, zda je více jedináček nebo benjamínek.

3 MEZILIDSKÁ KOMUNIKACE

Do základů lidského života neřadíme jen dovednosti informace přijímat, ale i předávat je dále. Práce s informacemi je velmi složitý proces, jelikož není lehké tyto informace dále předávat a také jim porozumět. Je mnoho variant a způsobů, kterými můžeme v procesu koloběhu transakcí předávat své informace.

Komunikace představuje termín latinského původu, jeho vymezení je poměrně složité. Tento pojem lze charakterizovat jako určitý způsob dorozumívání mezi jedním a více aktéry, který v sobě zahrnuje, jak slovní, tak mimoslovní prvky. Definování pojmu komunikace se zabývala celá řada autorů, v následujícím textu je uveden přehled nejzajímavějších vymezení.

3.1 Vymezení komunikace

Nejčastěji se sociální komunikace chápe jako sdělování a přijímání významů v sociálním chování a v sociálních vztazích. V širším slova smyslu charakterizuje komunikaci Nakoňecný (2009), když říká, že komunikování je sdělování určitých významů v procesu přímého nebo nepřímého sociálního kontaktu. V tomto smyslu je komunikace základní složkou mezilidské interakce, která se uskutečňuje tak, že v rámci určité společnosti nebo určité sociální organizace existuje určitý konsensus, tj. sdílený soubor významů. Na základě této dohody jsou lidé schopni se navzájem dorozumívat.

Komunikovat můžeme ve škole, v zaměstnání, v autobuse, na fotbale, v posteli, mnoha dalších situacích. Každá situace je jiná avšak rozdílné pohledy vytváří nejrůznější zorné úhly na mezilidskou komunikaci. Komunikace je prostě vždy, když spolu jsou ve hře nejméně dva lidé. Jedna strana sdělení vysílá a druhá zase přijímá. Probíhá-li vše tak jak má, sdělení probíhají společně nebo alespoň s minimální dobou odstupem. A pokud dojde k případu, že si jeden povídá se sebou, tak to lze přijmout jako určitý druh dialogu – jedna část ega si povídá s druhou. Kdykoliv jsme s někým v kontaktu, děje se něco nejen mezi námi ale i uvnitř naší mysli. Pokud někoho oslovím, tak to činím s určitým motivem. Chci něco oznámit, něčeho dosáhnout, popřípadě jen na sebe upozornit. Motivy naší komunikace jsou někdy shodné, někdy podobné a jindy zase rozdílné. V mysli komunikanta nejde jen o záměr, ale komunikaci ovlivňuje spousta dalších psychických jevů a procesů: city, myšlenky, vzpomínky, předsudky, očekávání ale i obavy a další. Každé mezilidské komu-

nikování, jak naznačuje doslovný překlad slova komunikovat – společně něco sdílet, zahrnuje přenos, přenos čili transmisi sdělení mezi jejími účastníky. Jde o interaktivní proces, který lze označit za mezilidskou, tedy interpersonální komunikaci (Plaňava, 2005).

Komunikaci chápeme jako chování, které něco signalizuje, sděluje, je určitým druhem poselství (Nakonečný, 2009).

Naše chování je důležitým aspektem interaktivní dovednosti. Chování je prostředkem, který nám může buď pomoci, nebo naopak zabránit v dosažení cíle. Pojem chování si většina lidí spojí spíše s dětstvím, kdy výzvy ke slušnému chování byly na denním pořádku. Chováním tedy můžeme rozumět vše, co děláme zjevně, viditelně a rozpoznatelně a to od reflexů, jako je škubnutí nohou, když v určité poloze udeříme na sval, nebo stažení či rozšíření zornic při změně světelných podmínek, až po nejrůznější, opakovaním získané schopnosti a návyky, jako jsou jízda na kole, či přikývnutí, když druhý řekne něco, s čím souhlasíme. Prostě celá škála verbálních i nonverbálních činností a reakcí, jichž jsme schopni (Honey, 1988).

Podle Matouška (2003) je právě rodina prostředím, kde si lidé k sobě musejí vytvářet vztahy a nutně musejí komunikovat. Všechno, co říkají a dělají, dostává komunikační význam a i absence akce je akcí. V rodině se komunikuje obsahem řeči, způsobem řeči a mimořechovými prostředky (mimikou obličeje, pohyby těla, regulací prostorové vzdálenosti). Každá komunikace definuje vztah mezi tím, kdo vysílá a mezi tím, kdo přijímá sdělení. Například k manželskému konfliktu patří typické vysvětlování vlastního chování jako pouhá reakce na chování protějšku.

Kratochvíl (2000) uvádí, že komunikace je podstatnou složkou manželského soužití. Jde v ní o formu, jakou si manželé sdělují své pocity, sdílejí problémy a řeší různé situace. Pozitivní verbální podněty pravidelně posilují chování, k němuž se vztahují. Naopak vliv negativních averzivních verbálních podnětů na vymizení nežádoucích reakcí už není tak jednoznačný. Někdy, aby vedly k ukončení trestaného chování, naopak toto chování posilují. V komunikaci je důležitým faktorem přijetí skutečnosti, že partner je jiný, než my, a vyrovnání se s touto skutečností. Partner má právo myslet a cítit něco jiného, než co cítíme my, mít jiné postoje k událostem a situacím. Manželé se proto mají naučit pochopit a respektovat stanoviska druhého, i když by rádi vyjádřili nesouhlas.

3.1.1 Formy komunikace

Podle Vybírala (2009) komunikaci umožňuje systém vzájemně sdílených znaků, který tvoří určité formy komunikace. Tyto komunikace dále dělí na verbální, meta- nebo paralingvistické znaky (hlasová intonace – ironické zabarvení hlasu, jeho akcent a další) a dále na nonverbální. Verbální komunikace (jazyk, řeč v užším smyslu) je především nástrojem sdělování abstraktních obsahů, kdežto nonverbální komunikace (gesta, výraz či kinetika – držení a pohyby těla) je nástrojem sdělování situací, emocí a snah. Dalším rozdílem mezi verbální a neverbální komunikací je, že verbální komunikace je úmyslná a nonverbální velmi často bývá neúmyslná.

Verbální komunikace je specificky lidskou komunikací, má formu mluvené nebo psané řeči v užším smyslu. Mluvenou řeč umožňuje lidská artikulace a můžeme ho nazvat jako nejpraktičtější systém dorozumívání (Nakonečný, 2009).

Komunikovat nelze pouze verbální formou a nonverbální, ale i činem. Zamýšlíme-li se nad tím, co říkáme, pak se nám může přihodit, že nám unikne, co k němu též patří. Nemáme však na mysli to, co jsme shrnuli pod mimoslovní sdělování. Rozhovor totiž nevedeme ve vzduchoprázdnu a vždy se k němu váže i to, co děláme, jak jednáme a jak se chováme. Sdělování činem zahrnuje naše chování a jednání, vlastně vše, co děláme a co má určitý hodnotový dopad, či vztah k tomu, jak se ten či onen z účastníků v rozhovoru má. Nejde vždy jen o to, co děláme v daný moment, kdy hovoříme. Jde i o to, co jsme dělali v minulosti, jak jsme se chovali, jednali, než jsme začali mluvit. Jde i o to, co budeme dělat, jak se budeme chovat a jednat, jakmile s rozhovorem skončíme (Křivohlavý, 1988).

Watzlawick et al. (In Vybíral, 2000) spatřuje možnost lidské komunikace v rovině komplementární a symetrické:

- Komplementární – doplňující se – tato komunikace je to o vztahu 2 a více komunikujících - vzájemné doplňování, kdy první z partnerů ustupuje - druhý dominuje. Tato komunikace je hra s nulovými součty - 1 aktivní a 1 pasivní - chování partnera doplňuje toho druhého. Komplementární pozice bývá v sociálním kontextu (př. matka a dítě, učitel a žák).
- Symetrická – oba partneři se chovají stejně, př. oba chtějí mít poslední slovo, oba chtějí ústupky od komunikace partnera - partneři mají tendenci odrážet chování toho druhého.

Podle situace, ve které se komunikující nachází, vystupuje v jiné roli nebo mu alespoň tato situace přisuzuje jinou pozici. V ustavené hierarchii jde o pozice s nestejným právem nebo nestejnou možností promluvit a prosadit se (Vybíral, 2009).

3.2 Komunikace podle pořadí narození

Podle Isaacsona a Radishe (2006) každý typ osobnosti podle pořadí narození má určitý způsob mluvy, řeč těla či výraz tváře, který o nás mnoho prozradí.

3.2.1 Komunikace prvorozeného

Komunikační styl prvorozeného je opatrnický, jelikož prvorozený nechce vyhranit svůj názor, dokud nezjistí, co si o konkrétní věci myslíte vy. Vyhledává příležitost, jak si o druhém udělat dojem. Na vytvoření dojmu u prvorozeného většinou nemá úspěch jedináček, jelikož je jiný a prvorozený bude mít problém se na něj naladit, druhorozený bude mít zase sklon prvorozeného kritizovat, třetí narozený ocení, že věnuje pozornost jeho myšlenkám (Isaacson a Radish, 2006).

3.2.2 Komunikace druhorozeného

Duhorozený využívá psaný druh komunikace, dává přednost psaní zpráv před verbální komunikací, aby se vyhnuli projevům citů. Jejich komunikace má ve většině případů hodnotící ráz. Při naslouchání se zaměřuje na chyby, které buď opravuje, nebo odsuzuje. Jedináček na druhorozeného reaguje dobře, jelikož prvorozený se cítí v jeho přítomnosti jistě. Duhorozený se s druhým druhorozeným ve vztazích doplňuje, třetí narozený nad jeho výroky pokrčí rameny a čtvrtý se s ním bude řídit logikou (Isaacson a Radish, 2006).

3.2.3 Komunikace třetího narozeného

Třetí narozený sděluje většinou výslednou úvahu. Většinou se nezabývá detaily při komunikaci a přechází přímo k výsledku myšlenkových pochodů. Zajímá je, co druhé motivuje k určitému jednání – ve snaze potěšit druhé – a také k jakým závěrům došli. Přílišné detaily je nudí. Jedináčky může dráždit chaotičnost třetích narozených, zatímco prvorozeným mohou třetí narození imponovat (Isaacson a Radish, 2006).

3.3 Komunikační styly

Každá lidská komunikace má nějaký účel, nějakou funkci, může jich obsahovat i více najednou: utvořit, posílit, potvrdit nebo pozměnit vztah, získat informaci, udělit pokyn, přesvědčit, o něco požádat anebo se prezentovat a jen tak se pobavit. Má-li dojít k naplnění účelu a záměrů lidské komunikace, je na místě komunikovat určitým způsobem. Pojmenováním „komunikační styl“ označujeme účel, způsob i okolnosti mezilidské komunikace (Plaňava, 2005).

Podle účelu a průběhu komunikace Plaňava (2005) rozlišuje pět stylů komunikování: konvenční, konverzační, operativní, vyjednávací a osobní až intimní.

Allhoff a Allhoff (2008) uvádí, že pokud někdo mluví, přijímá určité rolové chování, přitom směřuje k tomu, či onomu komunikačnímu stylu. U některých lidí se však může jedna role natolik upevnit, že komunikují pouze jedním způsobem a převládá u nich jeden komunikační styl. Často se tato role váže na určité situace. Pokud převládá právě jeden komunikační styl, tak hrozí, že dojde k ohrožení dorozumění s lidmi. Pouští se do sporů a nedosahuje shody. Často se v komunikaci objevuje těchto osm komunikačních stylů: pseudoobjektivně střízlivý, ublížený a uražený, podsouvající přání, agresivně napadající, vyhýbavý, neschopný odporu, nepřímý, emocionálně přímý

3.3.1 Vyjednávání

Vyjednávání je náročná komunikační dovednost a dochází k němu, pokud je potřebné v něčem rozhodnout a každá ze stran má rozdílné zájmy, představy nebo přání, přičemž jedno vylučuje druhé. V demokratické společnosti, jakožto v poměrech snažícími se být demokratickými, je umění vyjednávat jednou z nejdůležitějších dovedností. Vyjednávání se dále dělí na měkké, tvrdé a alternativní. Jednu pozici lze měnit po celou dobu vyjednávání, jinou měnit nebo nechat prolínat (Plaňava, 2005).

Plamínek (2009, s. 136) definuje vyjednávání jako „řešení sporu bezprostřední komunikací mezi jeho účastníky“ .

Vyjednávání řadíme do kategorie komunikačních situací konfliktních. Pokud by nebyli žádné střety zájmů mezi osobami, nebylo by třeba ani vyjednávat. Dobré vyjednávání však

můžeme považovat za nejušlechtilejší, nejcivilizovanější a nejkulturnější metodu řešení konfliktních situací (Gruber, 2005).

Během komunikace může docházet i k nedorozuměním a stává se, že k nim dochází velmi často. Mnohdy pochopíme vyslané sdělení jinak, než bylo zamýšleno. Někdy se stává, že jsme si jako příjemci jisti, že víme jak to on či ona myslí a co chce danou větou říci. Nic není v komunikaci dvou lidí zcela jasné. Často dochází k omylům. Vyjasňování nedorozumění patří ke každodenní součásti našeho života a někdy o něm hovoříme jako o vyjednávání významů (Vybíral, 2009).

3.3.1.1 Vyjednávání tvrdé

Vyjednávání tvrdé připomíná jednání z pozice síly, kdy komunikace směřuje k prosazení názoru a vítězství. Vlastně tu nejde o pravé vyjednávání ale o boj a výhru (Plaňava, 2005).

Toto jednání nikdy nevede k vytyčenému cíli a může být zdrojem nepokojů a hádek. Tvrdým stylem můžeme komunikovat například, když upíráme druhým jejich právo na myšlenky a pocity. Pokud si vynucujeme přijetí našich myšlenek, názorů, pocitů a potřeb a vynucujeme si jejich přijetí.

3.3.1.2 Vyjednávání měkké

Další je vyjednávání měkké, které se snaží být slibné, avšak opak je pravdou. Spočívá v ustupování v zájmu dobrých vztahů, přijímání vlastních ztrát, vyhýbání se vyjádření názorů a ustoupení tlaku. V tomto směru v partnerství není vhodné, jelikož nikdo neprojeví svá přání a svůj názor. Dialog zajde na úbytku a nic nevyřeší (Plaňava, 2005).

Lidé, kteří stále často ustupují, poté pociťují ztrátu vlastní hodnoty. Pokud se toto jednání opakuje, vede ke snížení sebevědomí jedince. Ustupováním člověk ničeho nedosáhne a snižuje i svou vlastní hodnotu (Janáčková, 2009).

3.3.1.3 Vyjednávání alternativní

Posledním stylem ve vyjednávání je alternativní styl, který je nejvíce vhodný pro partnerské dvojice. V alternativním stylu vyjadřují osoby své zájmy oboustranně a ústupky jsou vzájemně požadovány i nabízeny (Plaňava, 2005).

3.4 Konflikt

Konflikty budou a jsou neoddělitelnou součástí životů mnoha partnerských dvojic ale i zbylé populace. Aby nebyly konflikty, museli by se lidé vzdát všech svých vlastních potřeb a podřídit se okolí, což je ale zcela nemožné a nereálné.

Konflikty jsou součástí emocionálních vztahů odedávna, a přesto se najdou jedinci, kteří vám sdělí, že konflikty s okolím neměli, nemají a nedostanou se do nich. Jiný člověk naopak prožívá neustále konfliktní situace. Není to tím, že by měli štěstí, že nepotkají člověka s protichůdnými názory, ale podstata spíše spočívá ve způsobu řešení. Konflikt je přirozená a nevyhnutelná záležitost. V konfliktu jde o střet zájmů, postojů, pocitů, potřeb, cílů, hodnot, ideálů a dalších našich postojů. Konflikty též podporují sebeuvědomění si své osobnosti, posílení identity i vlastního sebevědomí (Matějková, 2007).

Křivohlavý (1973) uvádí, že prvotní význam slova konflikt je „udeřit“ nebo „uhodit“. Postupem času byly slovu „konflikt“ dány nové významy. V současnosti si pod tímto pojmem můžeme představit např. spor, neshody, soupeření přes nesoulad, rozkol nebo hádku až ke sváru, rvačce nebo bitce.

„Konflikt neboli spor neboli střet nastává tehdy, když něčeho dobrého je málo anebo něčeho špatného je moc.“ (Gruber, 2005, s. 24)

Jako konflikt, jehož účastník prosazuje určité řešení sporu, označujeme spor (Plamínek, 2009).

Konflikty podle Matějkové (2007) dělíme:

- Konstruktivní: jde zde o sdělení obsahu, o sdělení odlišností postoje, cílů, potřeb. Partneři se neosoučují a nezatahují do hádky emoce, hodnotí osobnosti druhého, neznehodnocují život či osobnost partnera, nezesměšňují ho.
- Negativní: v tomto konfliktu převažuje emocionální hodnocení partnerů. Partneři argumentují hodnocením osobnosti druhého, znehodnocují život či osobnost partnera, zesměšňují ho a znevažují.

To jak reagujeme, pokud se nacházíme, v konfliktní situaci souvisí s mnoha faktory. Způsob řešení konfliktní situace si přinášíme z naší původní rodiny, jsme ovlivněni kulturními zvyklostmi, výchovou, televizí i životními zkušenostmi. To, jak konflikt řešíme, je také

ovlivněno naším sebevědomím a sebejistotou. Styl řešení konfliktů není jednotný pro všechny situace. Jinou strategii používáme v partnerských vztazích, jinou s rodiči či nadřízeným a úplně jinou ke svým dětem. Konflikty lze tedy řešit mnoha způsoby, například vyhýbavostí, přizpůsobením se, soupeřením, kompromisem, řešením problému (Matějková, 2007).

Kompromis je v manželství jednou z forem řešení manželského sváru, kdy při neshodě návrhu partneři odmítli návrh druhého. Najít přijatelný kompromis je tedy pravým uměním komunikace. Jde o to najít při neshodě takový kompromis, který by nevyvolal záporný emoční dozvuk, kdy jeden z manželů nebo oba jsou zahořklí, že neprosadili svůj návrh. Každodenní manželský život je tedy ustavičným drobným dohadováním na jakémisi pomyslném emočním trhu o dosažení kompromisu (Plzák, 2001).

U konfliktů podle Haasenové (2005) můžeme pozorovat různé stupně vyhrocení. Jestliže zúčastněným je jasné, že existují rozdíly, které mohou být věcné a narušovat vztah a vy je ignorujete nebo potlačujete a nemluvíte o nich z pohodlnosti nebo v naději, že sami od sebe zmizí, hovoříme tedy o vědomých protikladech. V opačném případě, pokud jsou rozdíly kontroverzně diskutovány, můžeme hovořit o vyslovených protikladech.

Novák (2007) uvádí, že i zcela schematická znalost chování, jež je připisováno jednotlivým sourozeneckým konstelacím, může poskytnout určitou orientaci k reálnému hodnocení jednání již odrostlého dítěte v budoucím životě. Laicky řečeno, lze odhadnout, co nás asi může v budoucnu čekat.

3.4.1 Spolupráce a soupeření

V konfliktech se můžeme chovat konfrontačně nebo kooperativně. Konfrontační chování lze označit jako soupeřivou formu komunikace a jde v ní o nepřímou úměru mezi účastníky konfliktu. Kooperující komunikace vede ke konstruktivnímu řešení sporu a pro vyřešení sporu je vhodnější (Gruber, 2005).

Plamínek (2009) vidí kooperativní vyjednávání jako styl vyjednávání, u něhož je podstatou oboustranná spokojenost,

Řešení mezilidských konfliktů můžeme spatřovat ve dvou formách tohoto řešení. Na jedné straně nenávisť a spor nepřátel na život a na smrt a na druhé straně vzájemná důvěra, doho-

da a spolupráce dvou přátel. U soupeření je charakteristickým rysem situace typu: „kdo z koho – já nebo ty“ jeden získal vše a druhý zároveň vše ztratil. Celkový objem hodnot se nezměnil. Nezvýšil se, získal je jeden. U spolupráce je cílem zvýšení objemu hodnot. U spolupráce je charakteristické, že každý dostane něco a že všichni jsou na konci o něco bohatší než na začátku. Někdo třeba méně a někdo víc. Spolupráce tedy může zahrnovat hlavně klid a i ten má svou hodnotu (Křivohlavý, 1973).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V teoretické části jsem přiblížila problematiku partnerství, specifika sourozeneckého pořadí narození a komunikace, která je nezbytná pro každý funkční vztah.

Praktická část se tedy zabývá výzkumem role sourozeneckého pořadí narození a jeho dopadem na komunikaci v partnerském vztahu. Také se snaží popsat vliv, který může mít konkrétní pořadí narození partnerů na jejich vztah. Ráda bych v této části mé bakalářské práce přiblížila metodologii výzkumu obsahující cíl výzkumu, výzkumný problém, druh výzkumu a také zvolené metody, výzkumný vzorek a kritéria jeho výběru.

Vzhledem k charakteru mé práce jsem proto zvolila metodu kvantitativního výzkumu.

Jedním z hlavních rysů kvantitativního výzkumu je numerické měření specifických aspektů sledovaného jevu a opírá se především o vymezení měřitelných proměnných (Skutil a kol., 2011).

4.1 Výzkumný cíl

Za výzkumný cíl je považován žádoucí výsledek objektivně ověřitelného a sdělitelného poznávání vztahů mezi jevy pedagogické skutečnosti. Výstupný stav procesu generování nebo testování informací. Je kontrolovatelný jen přes výzkumné výsledky (Maňák, Švec, Švec a kol., 2005).

Cílem této práce je snaha odhalit a popsat specifika vlivu pořadí narození partnerů v primární rodině na partnerskou komunikaci.

4.2 Výzkumný problém

Výzkum musíme začít tím, že vymezíme výzkumný problém. Výzkumným problémem jsou otázky, které stavíme do centra svého zájmu a odpověďmi na ně může výzkumník chtít něco předvídat nebo řešit (Gavora, 2000).

„Deskriptivní (popisné) výzkumné problémy obvykle hledají odpověď na otázku „jaké to je?“. Deskriptivní výzkumný problém zjišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu.“ (Gavora, 2000, s. 26)

Výzkumný problém jsem proto stanovila následovně:

Jakým způsobem může pořadí narození partnerů ovlivňovat konflikty v partnerství?

Dnes a denně se potýkáme s životními problémy, které zasahují do vztahů mezi mužem a ženou. Při sporech, důležitých okamžicích a jakýchkoliv životních problémech dochází často k mnoha nedorozuměním a zbytečným konfliktům, které jsou v dnešní době již běžnou součástí života partnerů. Neuvědomujeme si ovšem, že to jak jednáme v životních situacích je do jisté míry ovlivněno i našim pořadím narození a tím, jaké máme dány komunikační schopnosti. Partnera si vybíráme, ačkoli bychom přemýšleli, jestli je prvorozený nebo benjamínek, neboť nepřemýšlíme o tom, jakou má povahu, rysy osobnosti nebo sklony k určitému chování.

4.3 Výzkumná otázka

V mém výzkumu jsem se zaměřila na zjištění, jaký vliv má pořadí narození partnerů na jejich komunikaci v konfliktu. Proto jsem si zvolila výzkumnou otázku následovně:

Jaký vliv má pořadí narození partnerů na jejich komunikaci v konfliktní situaci?

K hlavní výzkumné otázce jsem si stanovila dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. měkkého přístupu ve vyjednávání?
2. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. tvrdého přístupu ve vyjednávání?
3. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. alternativního přístupu ve vyjednávání?
4. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů v jejich způsobu ukončení neshody?
5. Jaký vliv mají konkrétní kombinace pořadí narození partnerů na to, jak často dochází v jejich vztahu k vzájemným konfliktům?
6. Jaký vliv mají konkrétní kombinace pořadí narození partnerů na to, jaká je příčina jejich konfliktu?

4.4 Výzkumná metoda

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní výzkum a jako metodu pro sběr dat dotazník.

Dotazník je metodický nástroj výzkumu, který umožňuje zjišťování informací o osobních znalostech, postojích k aktuální skutečnosti a hodnotových preferencích (Maňák, Švec, Švec a kol., 2005).

Dotazník umožňuje získat informace od respondentů prostřednictvím písemně kladených otázek, na které respondenti odpovídají. Tato metoda umožňuje během krátkého časového rozmezí získat informace od vysokého počtu respondentů, což umožňuje větší míru věrohodnosti a adekvátnosti výzkumu.

Dotazníky jsem předložila respondentům většinou v tištěné podobě, nebo zaslala prostřednictvím internetu na mailové schránky a dotazované osoby mi jej poté vyplnily a vrátili. Poté jsem zpracovala přijaté informace.

Dotazník je „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ (Gavora, 2000, s. 99)

Součástí mého dotazníku je průvodní dopis, který seznamuje respondenty s tím, kdo dotazníkové šetření provádí, z jakého důvodu a čeho se dotazníkové šetření týká. Rovněž je zdůrazněna anonymita, aby respondenti neměli obavy z úniku informací. Dotazník rovněž tvoří seznámení s instrukcemi pro správné vyplnění dotazníku.

Dotazník tvoří celkem 19 otázek, prvních 5 otázek tvoří obecné informace týkající se osoby respondenta, tyto otázky jsem položila 4 uzavřenými a jednou polozavřenou otázkou. Další část dotazníku tvoří 14 uzavřených otázek, z toho 9 otázek je zaměřeno na komunikační styl a dalších 5 otázek se týká konfliktní komunikace ve vztahu. Pro posouzení postojů a názorů v dotazníku jsem mimo jiné použila i pětistupňové škálovací otázky podle Likertovy a intervalové škály.

4.5 Administrace dotazníku

Po vytvoření dotazníku jsem v měsíci únoru provedla předvýzkum celkem u 11 respondentů a poté jsem otázky upravila do konečné podoby.

Sběr dat jsem prováděla v období měsíce února a března 2012.

Dotazníky jsem rozdávala v regionu Kroměříž, Uherské Hradiště a Zlín a to buď osobně, zprostředkovaně, nebo jsem je zaslala respondentům elektronicky prostřednictvím mailu.

Celkem jsem rozdala 139 dotazníků a jejich konečná návratnost byla 122, což je 88 %. Vzhledem k tématu a citlivosti otázek v dotazníku jsem myslela, že rozdíl v návratnosti bude menší. Návratnost mě velmi mile překvapila a ocenila jsem pozitivně velkou ochotu respondentů se k tomuto tématu vyjádřit. Bohužel mi respondenti vrátili 2 dotazníky chybně vyplněné, a proto jsem je nemohla zařadit do vyhodnocovaných dotazníků a musela jsem je vyloučit z výzkumu.

4.6 Výzkumný vzorek

Respondenty jsem zařazovala do svého výzkumného vzorku na základě záměrného výběru. Tento typ výběru jsem si zvolila z důvodu splnění níže uvedených znaků, které jsem si zvolila jako podmínku pro zařazení do mého výzkumného vzorku. Podle Gavory (2000) se záměrný výběr uskutečňuje na základě relevantních znaků, které mají důležitost pro dané zkoumání.

Jako relevantní znaky jsem si určila:

- mají alespoň jednoho sourozence a vyrůstali s nimi společně v jejich primární rodině
- osoby musí žít v partnerství a to nejméně 1 rok ve společné domácnosti

Jedináčky jsem do svého výzkumu nezařadila. I když jsem v začátku výzkumu uvažovala o jejich zařazení do výzkumného vzorku, nakonec jsem je vyloučila, jelikož bych je vzhledem k nízkému počtu nemohla efektivně srovnat s ostatními sourozeneckými skupinami. Aby nedošlo k omylu a zařazení partnerů jedináček do mého výzkumného vzorku, provedla jsem jejich vyloučení ze zkoumaného souboru pomocí otázky č. 3.

Základní soubor obsahuje 120 respondentů, na základě nichž je výzkum vyhodnocen.

Výzkumný vzorek jsem během výzkumu podle potřeby usměrňovala, abych měla přiměřeně stejný počet respondentů pro každé konkrétní pořadí narození.

5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

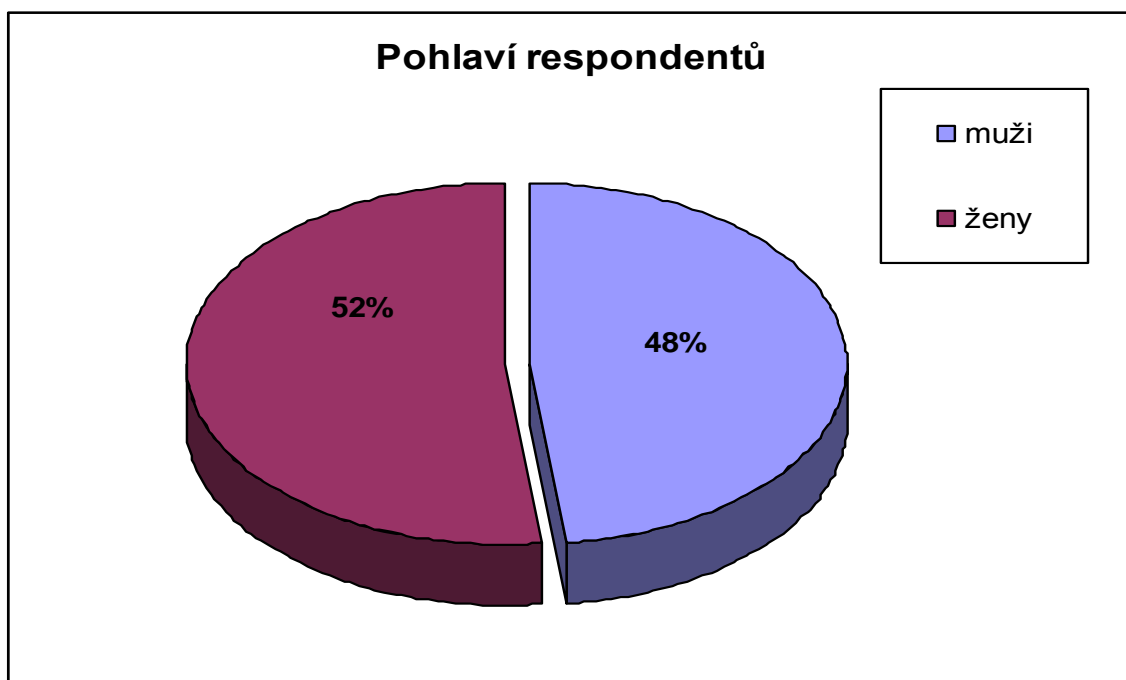
Z celkového počtu 120 dotazníků byla každá otázka zpracována a vyhodnocena s názorným uvedením pro lepší přehlednost do grafické podoby a doplněna slovním popisem. Grafy, které vyhodnocují dílčí otázky, jsou uváděny průměrem nebo zpracovány absolutní nebo relativní četností v procentech. V závěru mé práce jsem poté shrnula výsledky mého výzkumu.

Vyhodnocení jsem seřadila do 2 kategorií – přístupy k vyjednávání a konflikt.

Otázka č. 1 - Pohlaví respondentů

Z celkového počtu respondentů 120 bylo 57 (48%) mužů a 63 (52%) žen.

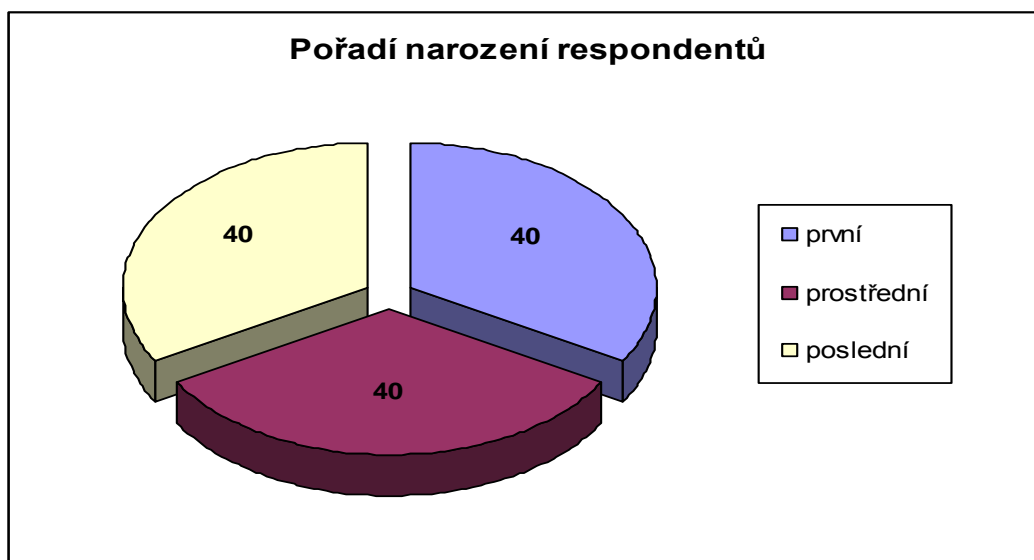
Graf č. 1

Otázka č. 2 – Pořadí narození respondentů

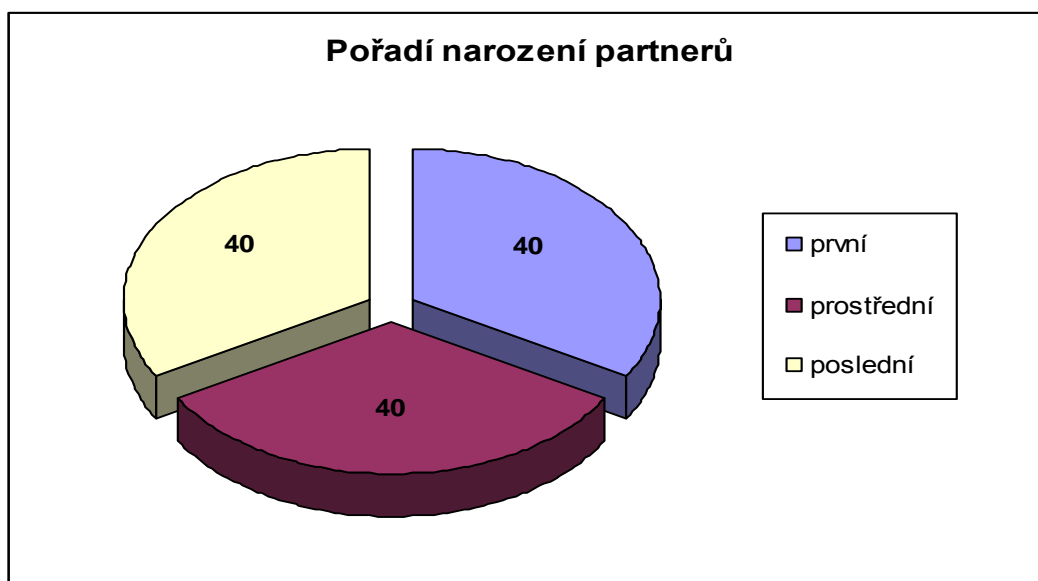
Z celkového počtu 120 respondentů byla zastoupena konkrétní pořadí narození - prvorozených respondentů 40, prostředních 40 a narozených v posledním pořadí také 40.

Graf č. 2

Otázka č. 3 - Pořadí narození partnera

Z celkového počtu 120 respondentů byli zastoupeni partneři v konkrétních pořadích narození - prvorozených respondentů 40, prostředních respondentů 40 a v posledním pořadí také 40 respondentů.

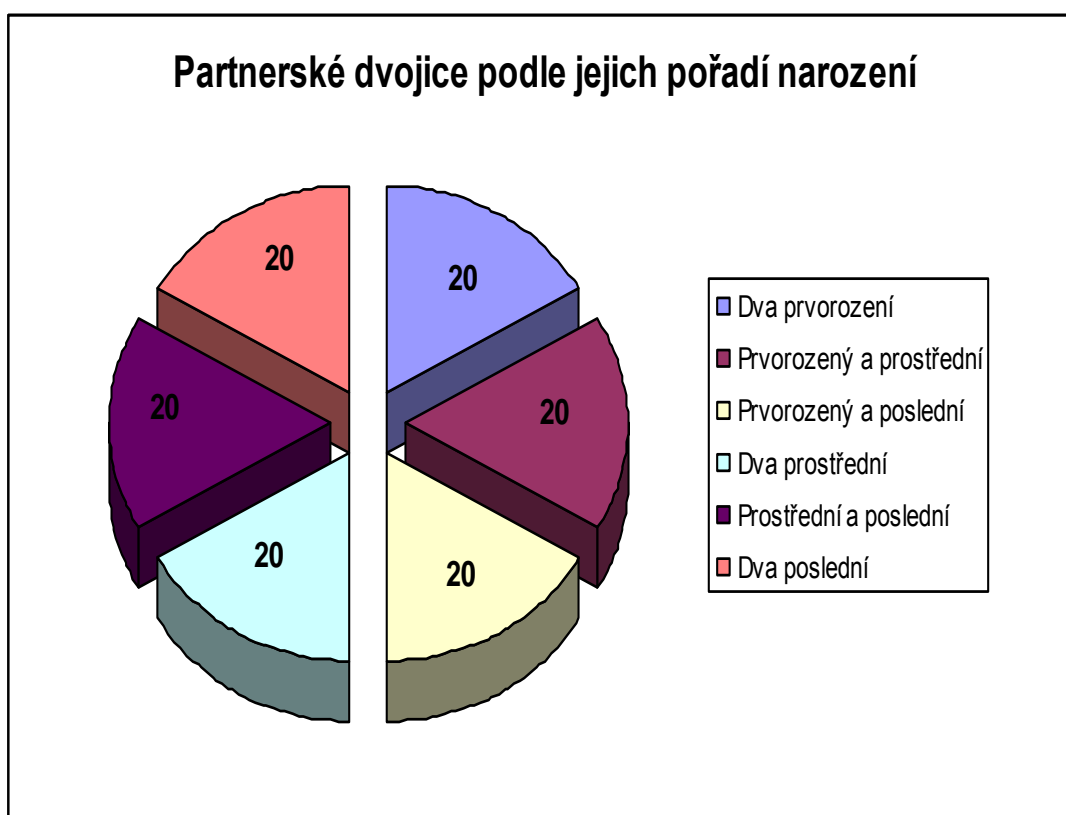
Graf č. 3

Vyhodnocení otázek č. 2 a 3 - Partnerské dvojice – kombinace podle pořadí narození

Z celkového počtu 120 respondentů bylo vyplněno 20 dotazníků za každou skupinu partnerů v konkrétních kombinacích jejich pořadí narození. Celkem bylo 6 skupin, kde byli buď oba partneři prvorození, nebo jeden prvorozený a jeden prostřední, jeden prvorozený a jeden poslední, oba partneři prostřední, jeden partner prostřední a jeden poslední anebo oba partneři v posledních pořadích narození.

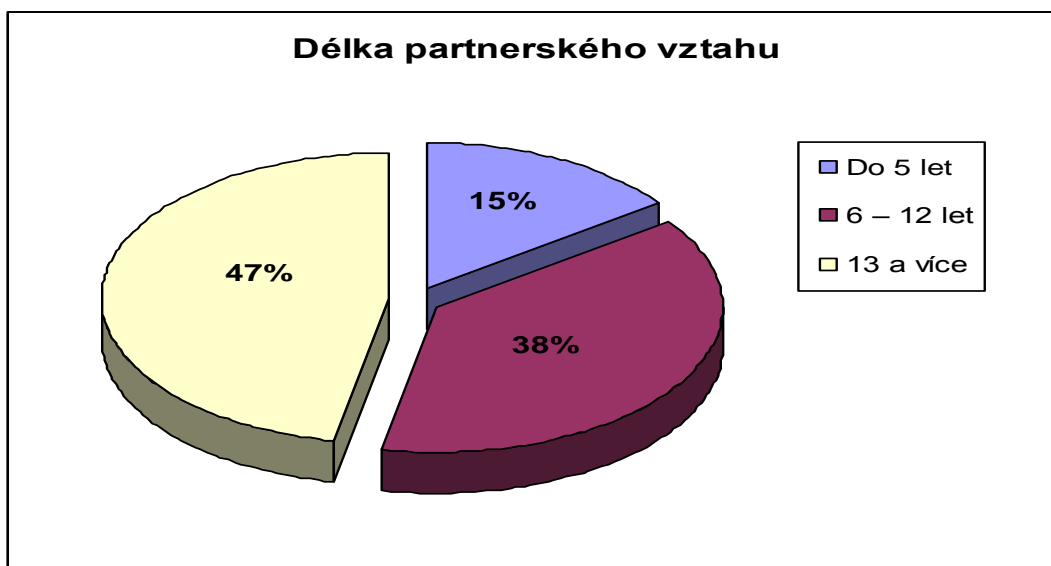
Graf č. 4

Otázka č. 4 – Délka partnerského vztahu

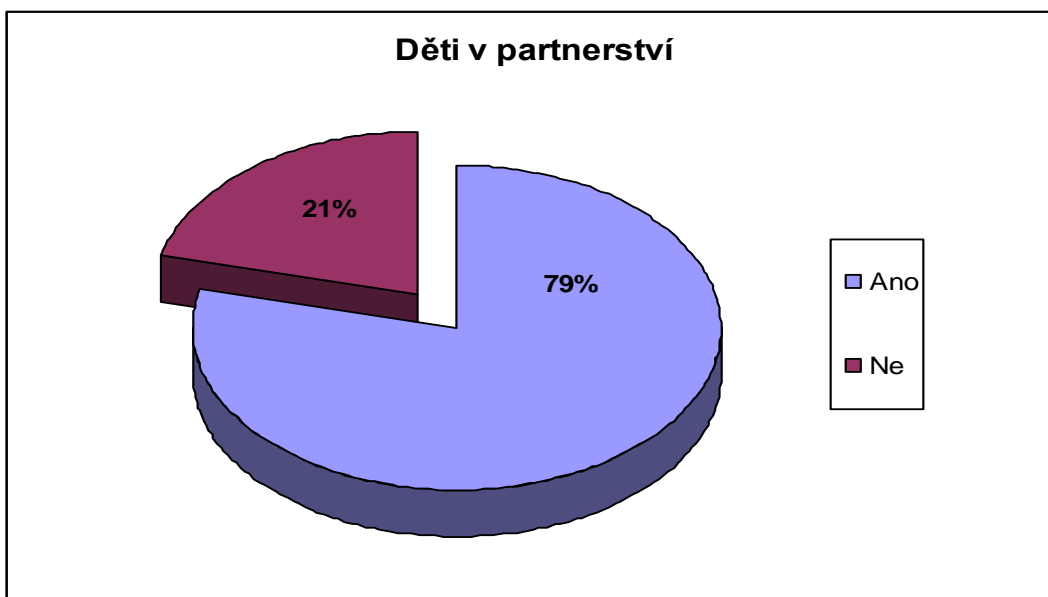
Z celkového počtu 120 respondentů bylo 18 (15%) ve vztahu do 5 let, 46 (38%) ve vztahu mezi 6 až 12 let a nejvíce bylo 66 (47%) respondentů ve vztahu delším jak 13 let.

Graf č. 5

Otázka č. 5 – Děti v partnerském vztahu

Z celkového počtu 120 respondentů mělo 95 (79%) respondentů děti a 25 (21%) respondentů žilo ve vztahu bez dětí. Můj výzkumný vzorek tedy tvořila většina partnerů s dětmi.

Graf č. 6

5.1 Přístupy k vyjednávání

Otázky 6 – 14 jsou zaměřeny na přístupy k vyjednávání - měkký, tvrdý, alternativní

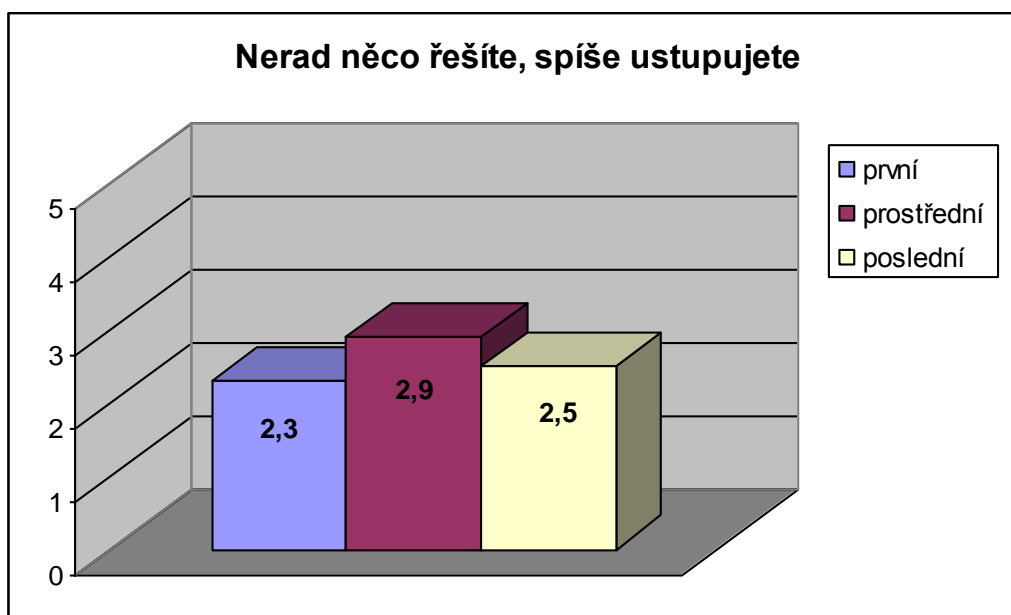
Měkký přístup k vyjednávání – „Ustupující“

Tento přístup k vyjednávání jsem zkoumala otázkami 6, 7, 8

Ke každé poloze na škále u otázek 6, 7, 8 jsem přisoudila číselné hodnoty (koeficienty) od 1 (ano) po 5 (ne). Poloze „spíše ne“ jsem přidělila koeficient 4, poloze „nevím“ koeficient 3 a poloze „spíše ano“ koeficient 2. Jednotlivé frekvence voleb jsem poté vynásobila těmi-to koeficienty. Součet všech násobků jsem poté dělila počtem respondentů, aby mi vyšla hodnota, která nejvíce charakterizuje průměrnou hodnotu odpovědi v dané škále.

Otázka č. 6 – Nerad něco řešíte, partnerovi/partnerce ve všem ustupujete.

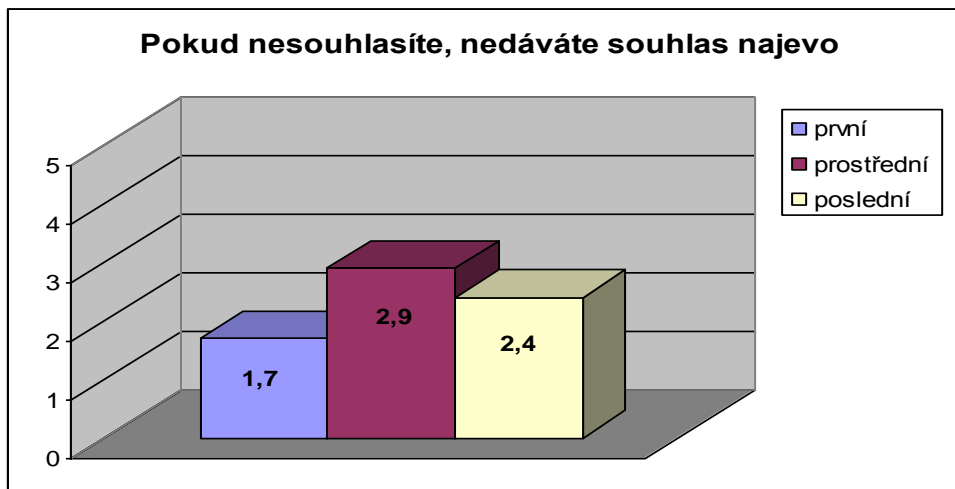
Graf č. 7

Průměrné odpovědi se v této otázce moc nelišily, všichni respondenti odpovídali na škále 2 až 3 – „spíše ne až nevím“. Nejvíce se ve svých odpovědích odlišovaly odpovědi prvních a posledních narozených. Grafické znázornění bylo vyjádřeno průměrem hodnot polohy škály.

Otázka č. 7 – Pokud s partnerem/partnerkou v něčem nesouhlasíte, svůj nesouhlas nedáváte najevo, nevyjadřujete se.

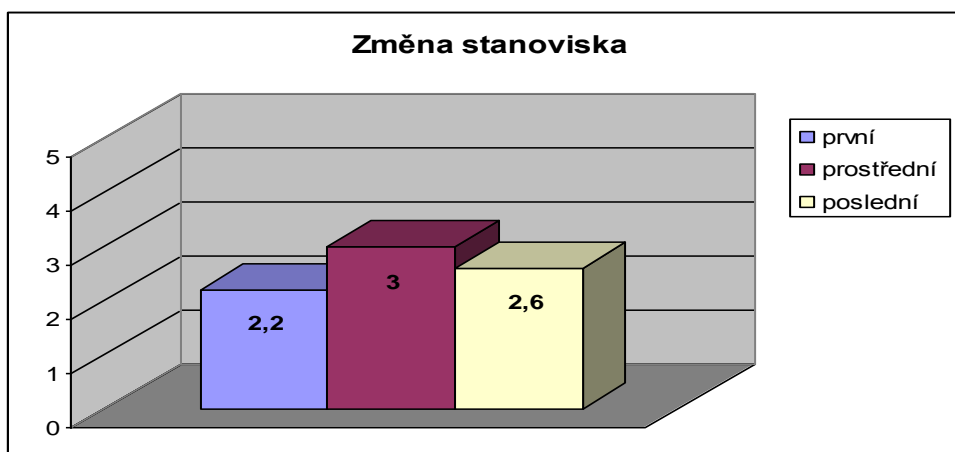
Graf č. 8

V této otázce odpovídali prostřední a poslední průměrnými odpověďmi na škále 2 až 3 „spíše ne až nevím“. Prvorození na rozdíl od prostředních a posledních přikláněli průměrně k odpovědím na škále 1 až 2 – „spíše ne až ne“. Grafické znázornění bylo vyjádřeno průměrem hodnot polohy škály.

Otázka č. 8 – Než aby došlo ke střetu zájmů, změníte své stanovisko.

Graf č. 9

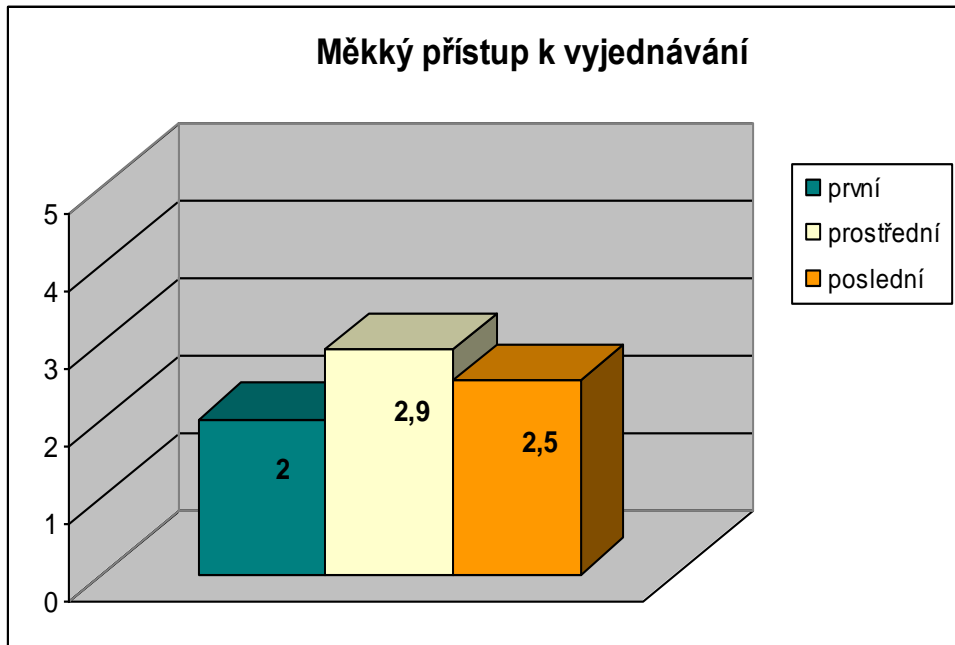

Průměr odpovědí prvorozených a posledních byl na škále 2 až 3 – „spíše ne až nevím“, prostřední odpovídali průměrně odpovědím na škále 3 – „nevím“. Grafické znázornění bylo vyjádřeno průměrem hodnot polohy škály.

Celkové vyhodnocení měkkého přístupu k vyjednávání

Průměrný výsledek polohy škály jsem vypočítala z otázek č. 6, 7 a 8.

Graf č. 10

Průměr odpovědí otázek 6, 7 a 8 byl u prvorozených na škále 2 – „spíše ne“. U Prostředních a posledních se odpovědi moc nelišily, byly na škále 2 až 3 – „spíše ne až nevím“. V měkkém přístupu jsou nejvíce rozdílné odpovědi prvorozených, kteří nejméně tento styl využívají. I když odpovědi jednotlivých pořadí narození jsou velmi podobné, lze vidět, že nejvíce se však k měkkému přístupu přiklánějí prostřední, kteří jsou nejbližší škále *nevím* a naopak nejméně prvorození, kteří odpovědi nejvíce směřovali na „spíše ne“.

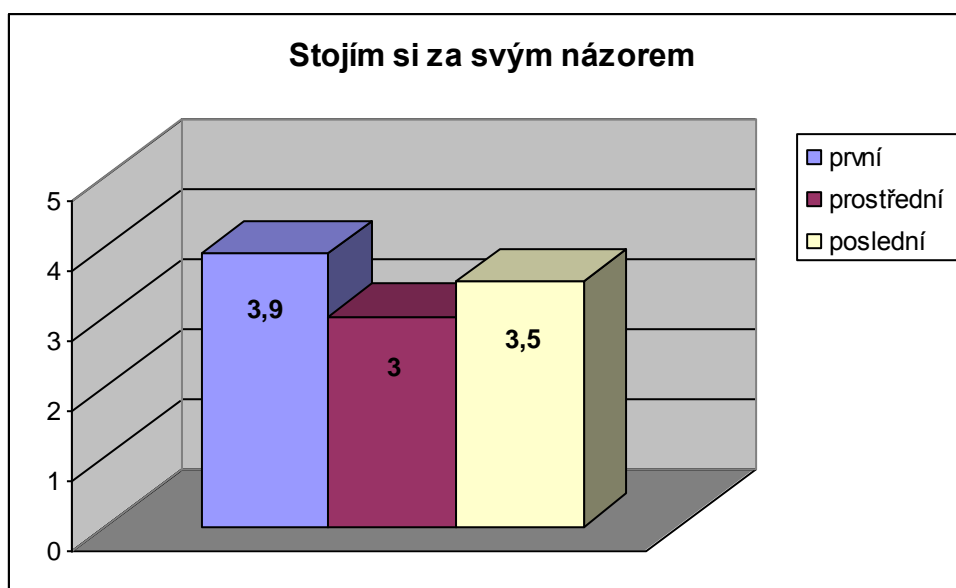
Tvrký přístup k vyjednávání – „Prosazující se“

Tento styl komunikace jsem zkoumala otázkami 9, 10, 11

Ke každé poloze jsem opět na škále u otázek 9, 10, 11 přisoudila číselné hodnoty (koeficienty) od 1 (ano) po 5 (ne). Poloze „spíše ne“ jsem přidělila koeficient 4, poloze „nevím“ koeficient 3 a poloze „spíše ano“ koeficient 2. Jednotlivé frekvence voleb jsem poté vynásobila těmito koeficienty. Součet všech násobků jsem poté dělila počtem respondentů, aby mi vyšla hodnota, která nejvíce charakterizuje průměrnou hodnotu odpovědi v dané škále.

Otázka č. 9 – Za svým názorem si stojíte za všech okolností

Graf č. 11

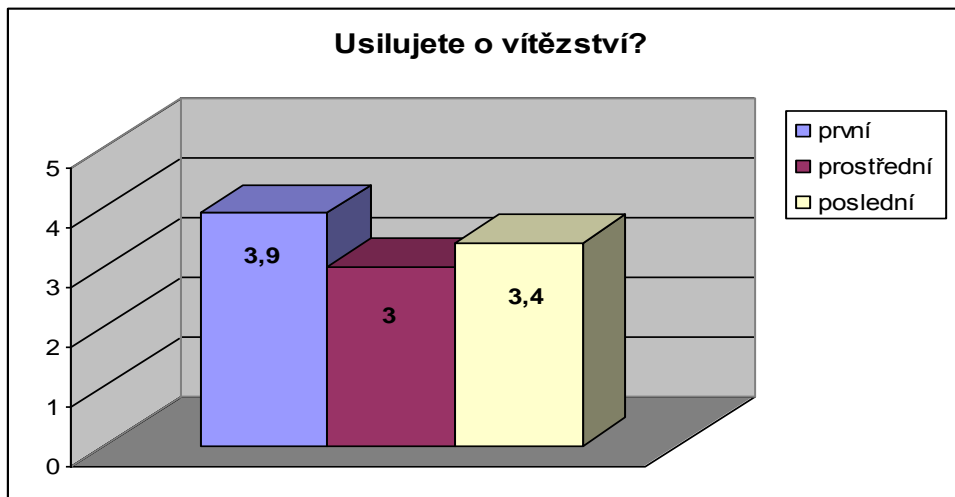

V této otázce byla průměrná odpověď prvorozených na škále 3 až 4 – „nevím až spíše ano“, taktéž poslední byli velmi blízko odpovědím prvorozených a v průměru měli odpovědi na stejné stupnici škály. Prostřední se přikláněli v průměru k odpovědi „nevím“.

Otázka č. 10 – Jestliže s partnerem/kou o něčem vyjednáváte, usilujete o vítězství.

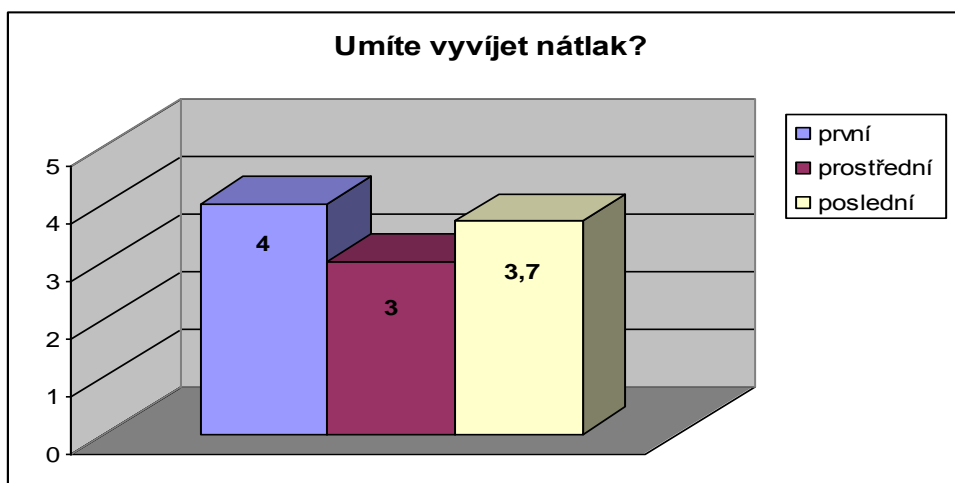
Graf č. 12

V této otázce volili prvorození opět nejčastěji průměrnou odpověď na škále 3 až 4 – „nevím až spíše ano“, taktéž poslední byli velmi blízko odpovědím prvorozených a volili v průměru stejnou stupnici škály. Prostřední se přikláněli v průměru k odpovědi „nevím“.

Otázka č. 11 – Během komunikace umíte vyvíjet nátlak, pokud víte, že máte pravdu.

Graf č. 13

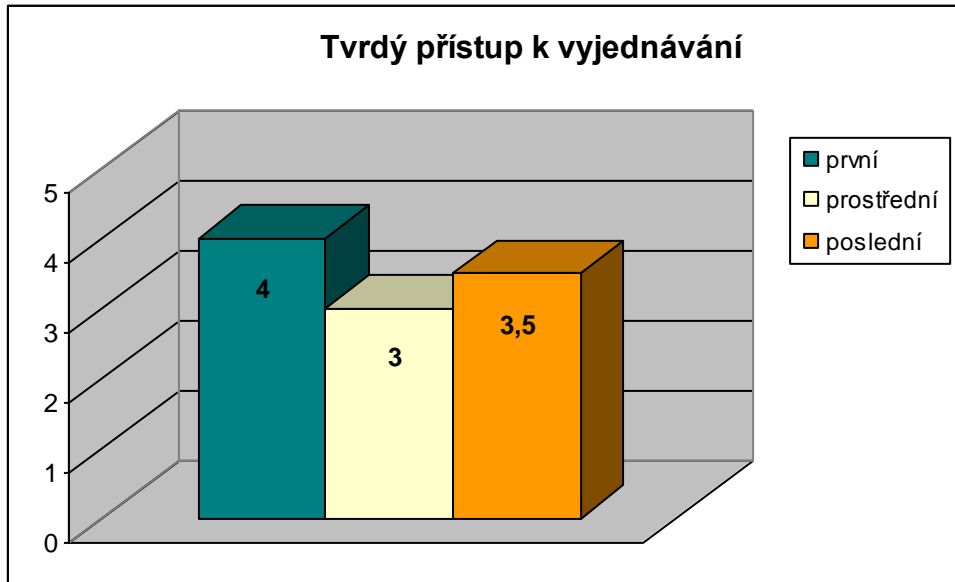

Prvorození v průměru označili odpověď na škále 4 – „spíše ano“, prostřední měli průměr odpovědi na škále 3 až 4 – „nevím až spíše ano“, poslední narození měli průměrnou odpověď na škále 3 – „nevím“. U této otázky lze vidět, že nejvíce umí vyvíjet nátlak prvorození, dále poslední narození a nejméně prostřední narození.

Celkové vyhodnocení tvrdého přístupu k vyjednávání

Průměrný výsledek polohy škály jsem vypočítala z otázek č. 9,10, a 11.

Graf č. 14

Průměrné odpovědi otázek 9, 10 a 11 byly u prvorozených na škále 4 – „spíše ano“. U Prostředních byly odpovědi na škále 3 – „nevím“. Poslední narození odpovídali na rozmezí hodnot škály 3 až 4 – „nevím až spíše ano“.

Z výsledků vyplývá, že tvrdý přístup k vyjednávání nejvíce využívají prvorození a nejméně prostřední narození. Tyto výsledky se daly očekávat, jelikož prvorození by měli mít podle jejich charakteristiky nejvíce sklon k dominanci oproti prostředním a posledním narozeným. Výsledky ale i tak překvapily, jelikož jsem myslela, že nebudou tak rozdílné a že i prvorození budou mít odpovědi na střední hranici škály.

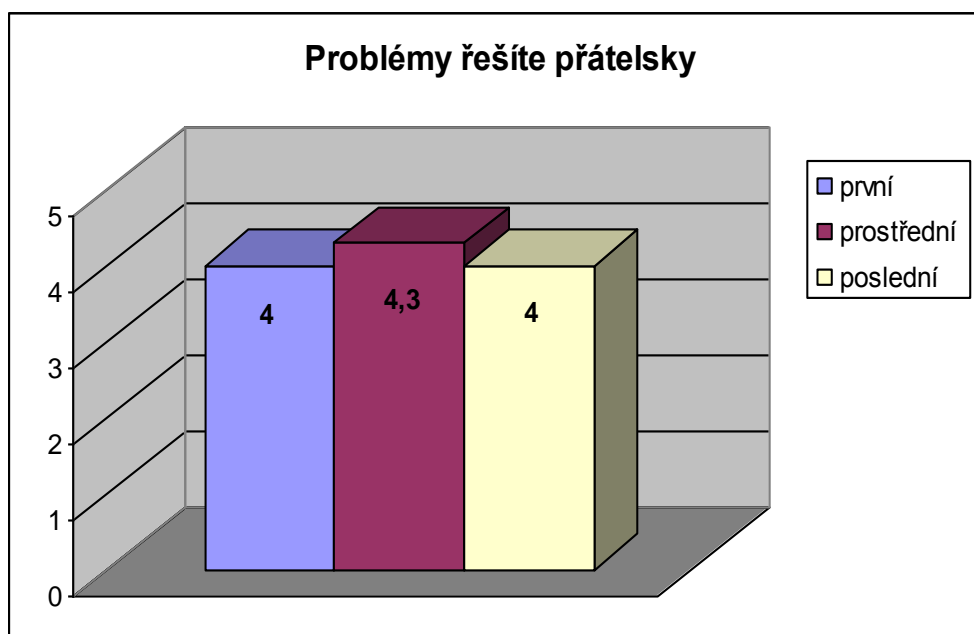
Alternativní přístup k vyjednávání – „Kompromis“

Tento styl komunikace jsem zkoumala otázkami 12,13,14

Ke každé poloze jsem opět na škále u otázek 12,13,14 přisoudila číselné hodnoty (koeficienty) od 1 (ano) po 5 (ne). Poloze „spíše ne“ jsem přidělila koeficient 4, poloze „nevím“ koeficient 3 a poloze „spíše ano“ koeficient 2. Jednotlivé frekvence voleb jsem poté vynásobila těmito koeficienty. Součet všech násobků jsem poté dělila počtem respondentů, aby mi vyšla hodnota, která nejvíce charakterizuje průměrnou hodnotu odpovědi v dané škále.

Otázka č. 12 – Problémy řešíte přátelsky a požadujete, aby ústupky byly vždy vzájemné.

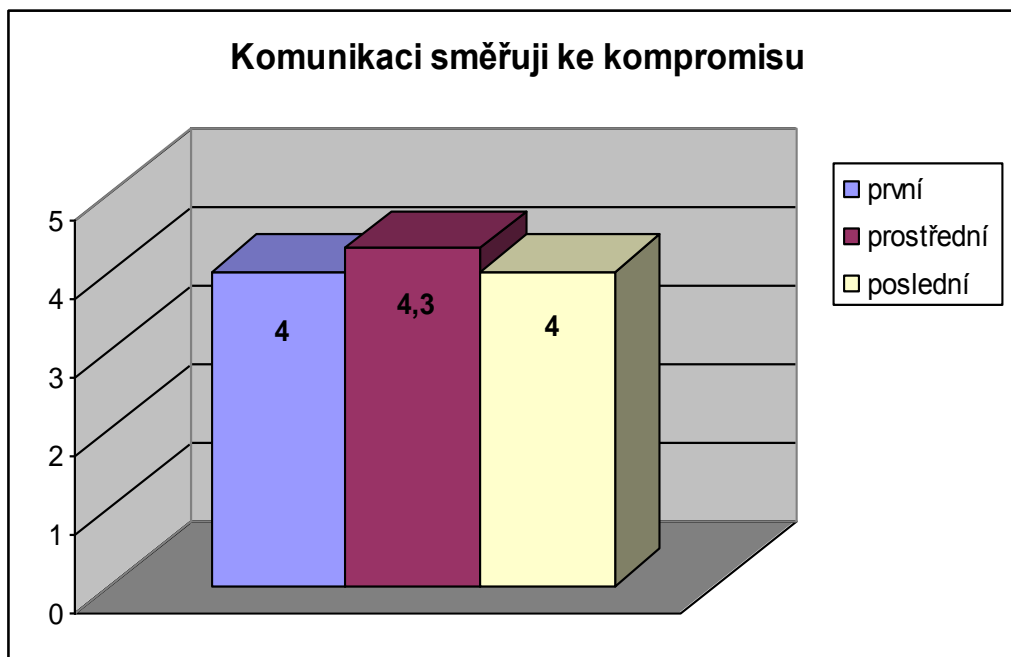
Graf č. 15

Prvorození a poslední měli průměrnou odpověď na škále 4 – „spíše ano“. Prostřední narození se jen mírně lišili odpovědí a to na škále 4 až 5 – „spíše ano až ano“. Odpovědi jednotlivých pořadí narození se tak lišily jen mírně u prostředních narozených.

Otázka č. 13 – Při neshodě názorů směřujete Vaši komunikaci vždy ke kompromisu.

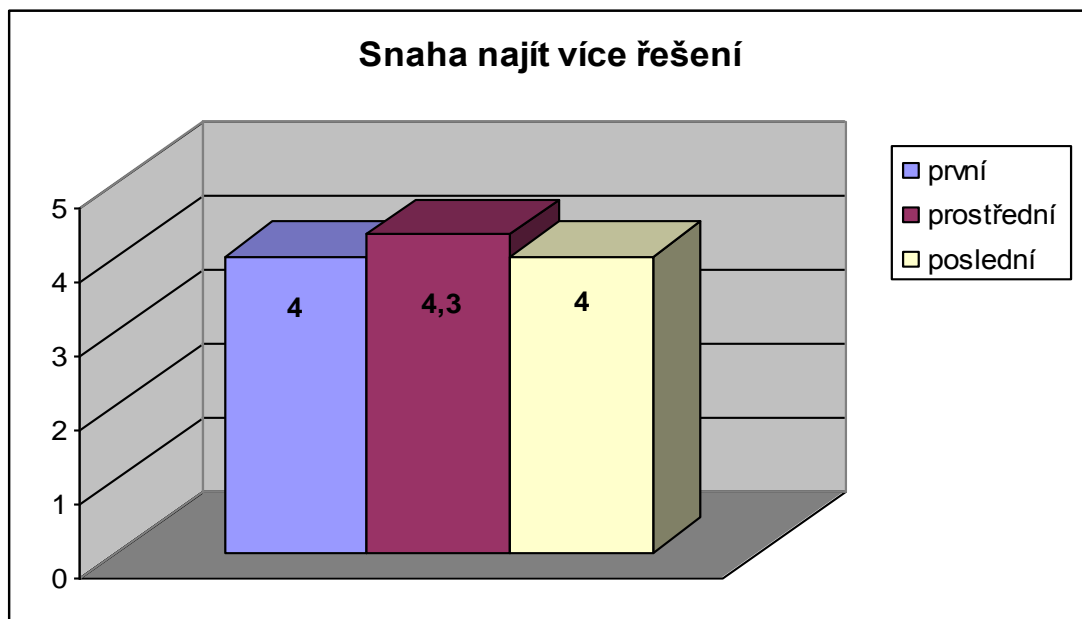
Graf č. 16

Odpovědi na tuto otázku byly v průměru stejné jako u předchozí otázky č. 15. Prvorození a poslední měli průměrnou odpověď na škále 4 – „spíše ano“. Prostřední narození se jen mírně lišili odpovědí a to na škále 4 až 5 – „spíše ano až ano“. Odpovědi jednotlivých pořadí narození se tak lišily opět jen mírně u prostředních narozených.

Otázka č. 14 – Když se s partnerem/kou chcete na něčem domluvit, snažíte se nalézt více řešení, abyste měli z čeho vybírat.

Graf č. 17

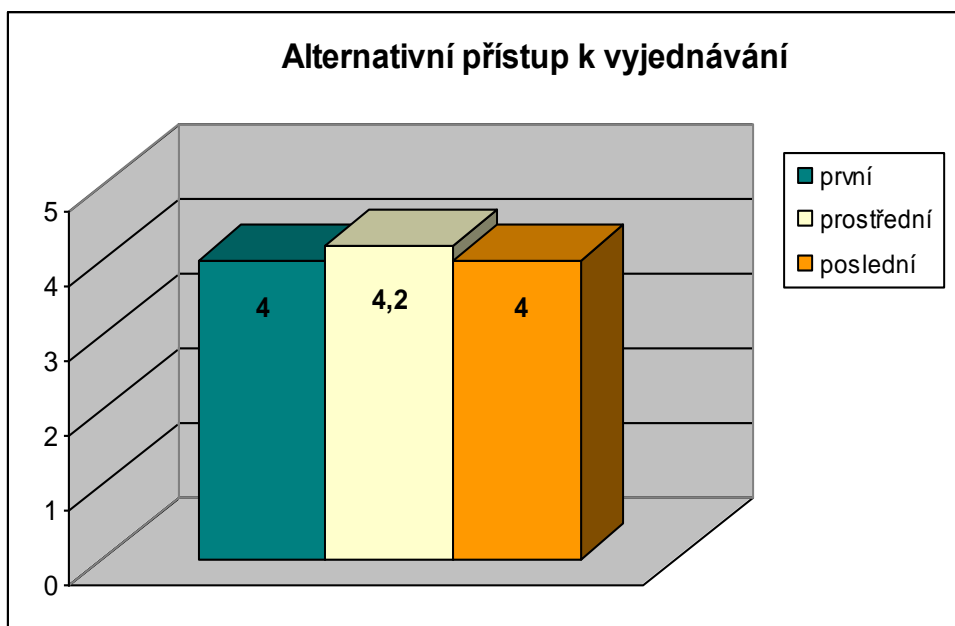

Odpovědi na tuto otázku byly v průměru stejné jako u předchozí otázky č. 15 a 16. Prvorození a poslední měli průměrnou odpověď na škále 4 – „spíše ano“. Prostřední narození se jen mírně lišili odpovědí a to na škále 4 až 5 – „spíše ano až ano“.

Celkové vyhodnocení alternativního přístupu k vyjednávání

Vyhodnocení průměrné hodnoty škál jsem provedla vyhodnocením otázek č. 12, 13 a 14.

Graf č. 18

Na vyhodnocení grafu č. 18 lze názorně vidět, že průměr odpovědí otázek 12, 13 a 14 byl u prvorozených a posledních narozených na škále 4 – „spíše ano“. U prostředních byly odpovědi na škále 4 až 5 – „spíše ano až ano“. Z výsledků vyplývá, že rozdíly v alternativním přístupu k vyjednávání jsou minimální a nejméně rozdílné u všech přístupů k vyjednávání.

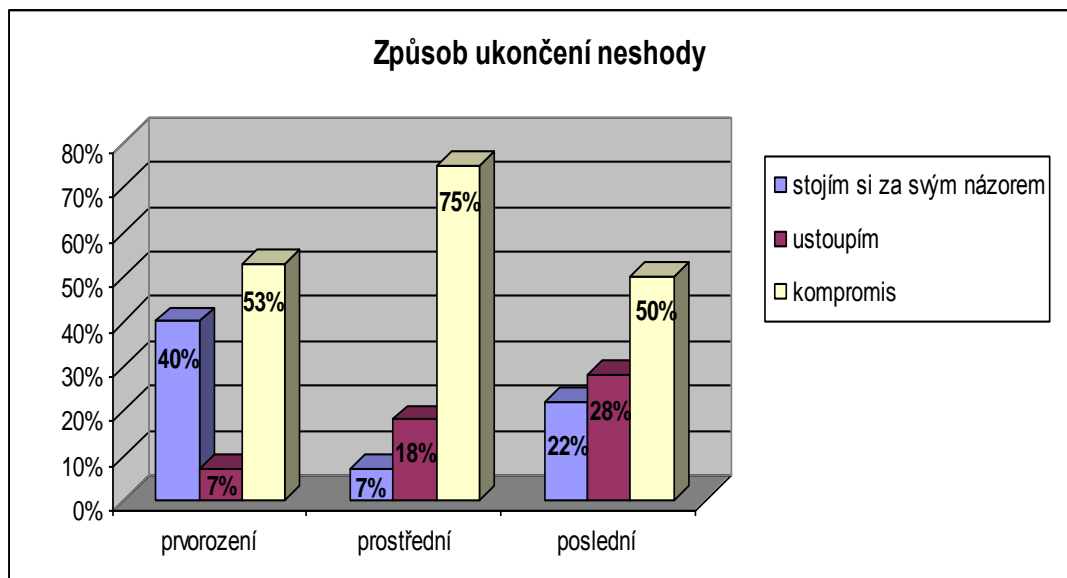
5.2 Konflikt

Otázky 15 až 19 jsou zaměřeny na konflikt

Otázka č. 15 - Jestliže se s partnerem/kou na něčem nedohodnete, jak Vaše neshoda nejčastěji skončí?

- A. stojím si za svým názorem a neustoupím
- B. ustoupím já, ponechám si své názory radši pro sebe, nevyslovuji je
- C. snažíme se společně najít dohodu a každý z nás ustoupí o něco

Graf č. 19

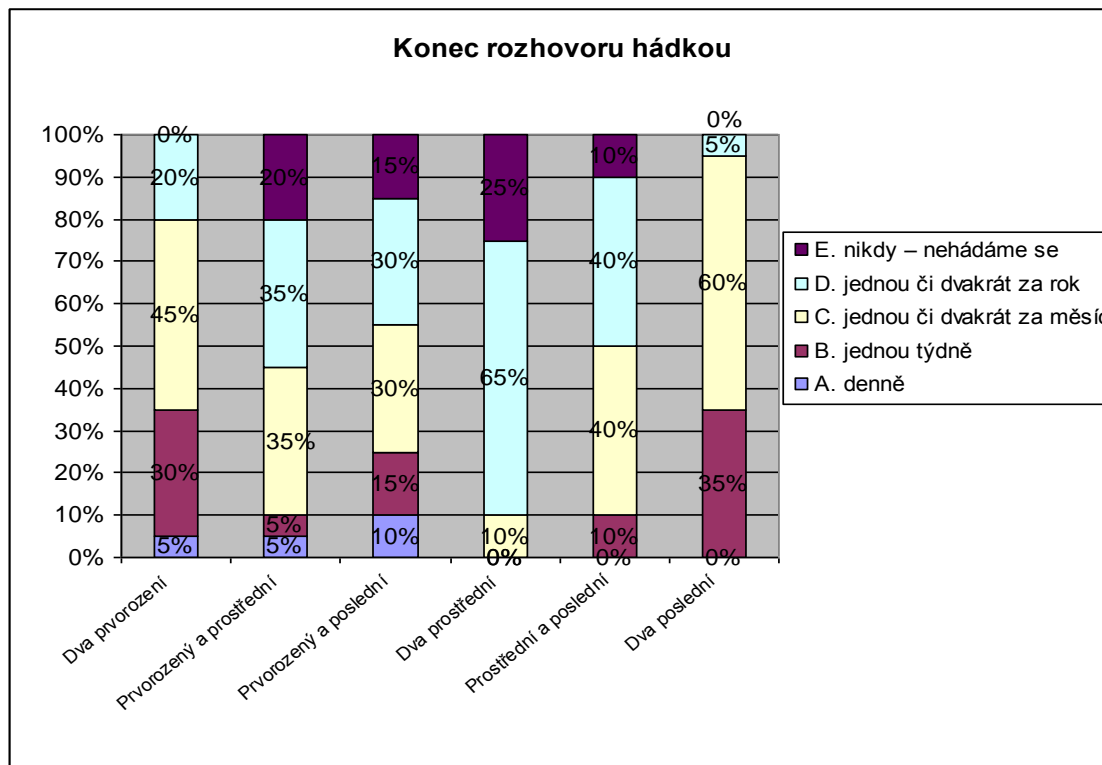

Odpověď „kompromis“ nejvíce volili prostřední narození – celkem 75 % prostředních narozených a nejméně na tuto otázku odpovídali poslední narození 50 %. Odpověď „stojím si za svým názorem“ nejvíce volili prvorození – celkem 40 % z celkového počtu prvorozených respondentů, nejméně tuto variantu volili prostřední - 7 %. Odpověď „Ustoupení“ nejvíce volili poslední narození – celkem 28 % , nejméně tuto možnost zvolili prvorození - 7 %.

Odpovědi jednotlivých pořadí narození byly v této otázce dost rozdílné a až mě překvapilo, jak se jednotlivá pořadí narození liší ve způsobu ukončení jejich neshody. Opět lze vidět dominanci prvorozených a u prostředních jejich schopnost směřovat ke kompromisu.

Otázka č. 16 – Jak často se stává, že Váš rozhovor skončí hádkou?

Graf č. 20

Na odpověď „denně“ nejvíce odpovídali překvapivě partneři v kombinaci prvorozený a poslední narozený, celkem odpovídali na tuto otázku v 10 % jejich odpovědí. Naopak nejméně na tuto otázku odpovídali partneři, kteří jsou v kombinacích dva prostřední, prostřední a poslední a dva poslední, tyto dvojice tuto odpověď vůbec nezvolili. Na odpověď „jednou týdně“ odpovídala nejvíce partnerská dvojice dvou posledních narozených a to ve 35 % jejich odpovědí, nejméně naopak odpovídali na tuto otázku dva prostřední partneři, kteří tuto odpověď nezvolili vůbec. Odpověď „jednou či dvakrát za měsíc“ nejvíce v 60 % zvolili partneři, kteří byli oba poslední narození a nejméně v 10 % partneři, kteří byli oba dva prostřední narození. Odpovědi „jednou či dvakrát za rok“ nejvíce odpověděli v 65 % partneři, kteří byli oba prostřední narození a nejméně v 5 % partneři, kteří byli oba dva poslední narození. Odpověď „nikdy – nehádáme se“ nejčastěji volili ve 25 % partneři, kteří byli oba prostřední narození a nejméně dva prvorození a dva poslední narození partneři, kteří tuto odpověď nezvolili vůbec.

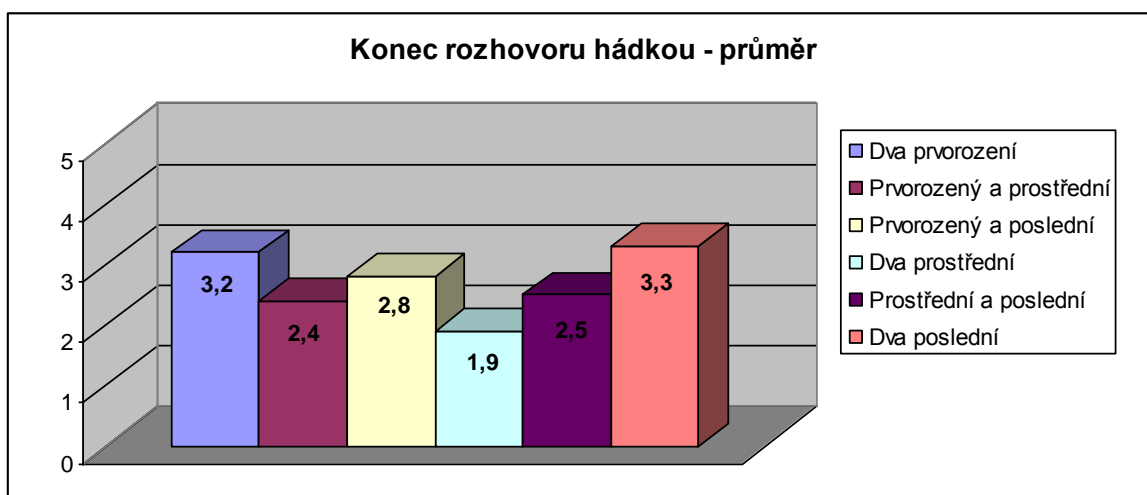

Graf č. 21 – Srovnání průměrných odpovědí partnerských dvojic otázky č. 16 - Jak často se stává, že Váš rozhovor skončí hádkou?

Ke každé poloze na škále jsem přisoudila číselné hodnoty (koeficienty) od 1 (nikdy se nehádáme) po 5 (denně). Poloze „jednou týdně“ jsem přidělila koeficient 4, poloze „jednou či dvakrát za měsíc“ koeficient 3 a poloze „jednou či dvakrát do roka“ koeficient 2. Jednotlivé frekvence voleb jsem poté vynásobila těmito koeficienty. Součet všech násobků jsem poté dělila počtem respondentů, aby mi vyšla hodnota, která nejvíce charakterizuje průměrnou hodnotu odpovědi v dané škále.

Stejným způsobem jsem postupovala i u Grafu č. 23.

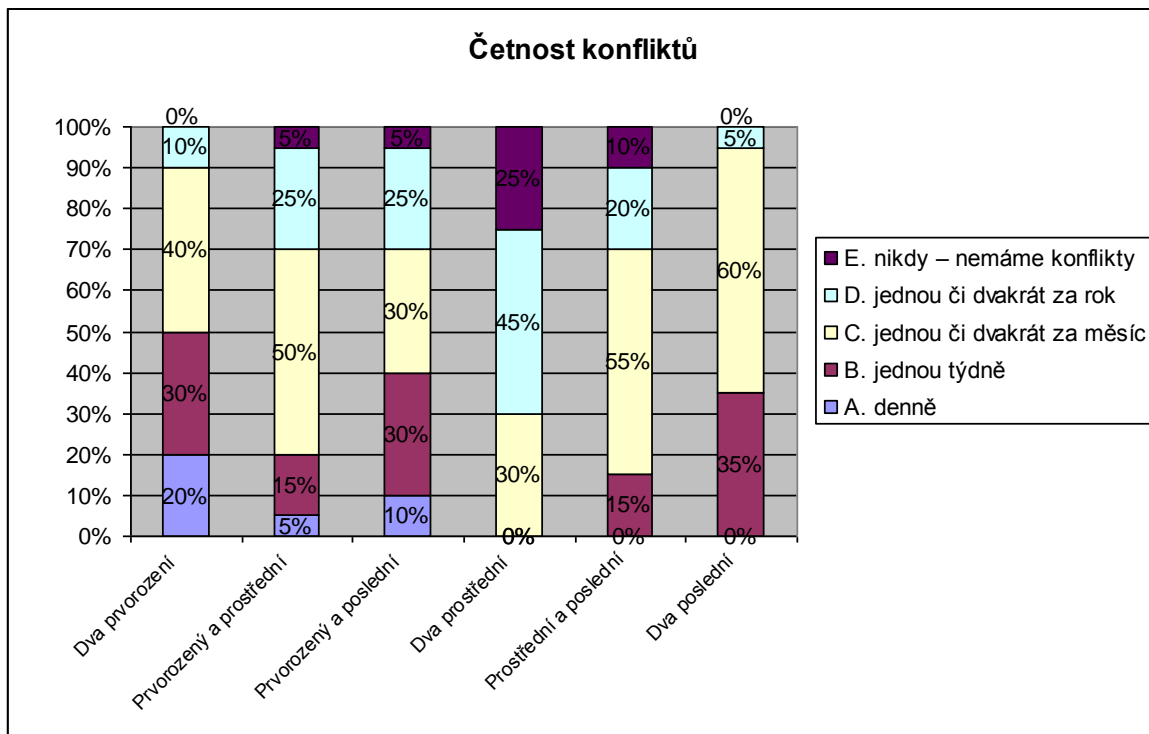
Graf č. 21

Z uvedených výsledků vyhodnocení škály průměrem, lze vidět, že nejčastěji končí rozhovor hádkou překvapivě dva poslední partneři a to „jednou či dvakrát za měsíc“ až „jednou týdně“, velmi podobně jsou na tom i odpovědi dvou prvorozených. Nejméně často končí rozhovor hádkou dva prostřední partneři, průměr odpovědí respondentů byl „nikdy se nehádáme“ až končíme rozhovor hádkou „jednou či dvakrát do roka“. Z výsledků vyplývá, že nejvíce konfliktů mají dva poslední narození partneři a dva prvorození a nejméně dva prostřední partneři.

Otázka č. 17 – Jak často ve Vašem vztahu dochází k vzájemným konfliktům?

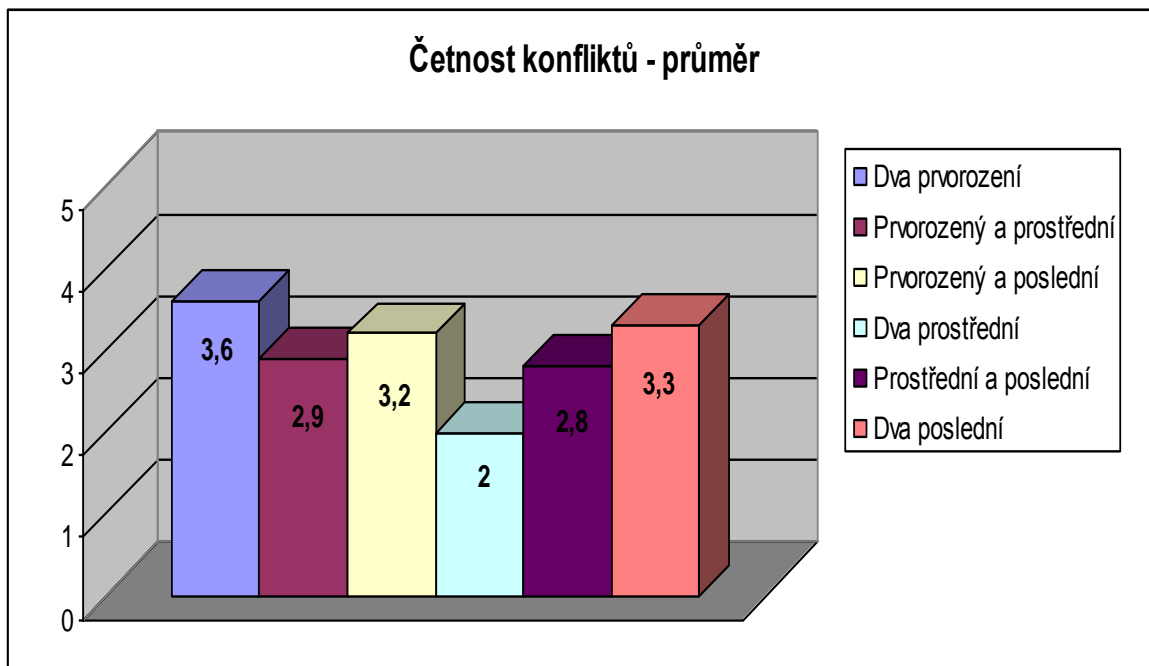
Graf č. 22

Nejčastěji odpovídali, že „*nikdy nemají konflikty*“ ve 25 %, partneři, kteří jsou dva prostřední narození. Odpověď „*jednou či dvakrát za rok*“ nejvíce volili také dva prostřední partneři. Odpověď „*jednou či dvakrát za měsíc*“ nejvíce odpověděli v 60 % dva poslední partneři, taktéž ve 35 % volili odpověď „*jednou týdně*“. Odpověď „*denně*“ nejvíce uvedli 20 % dva prvorození partneři.

Průměr odpovědí respondentů na otázku č. 17 – Jak často ve Vašem vztahu dochází k vzájemným konfliktům?

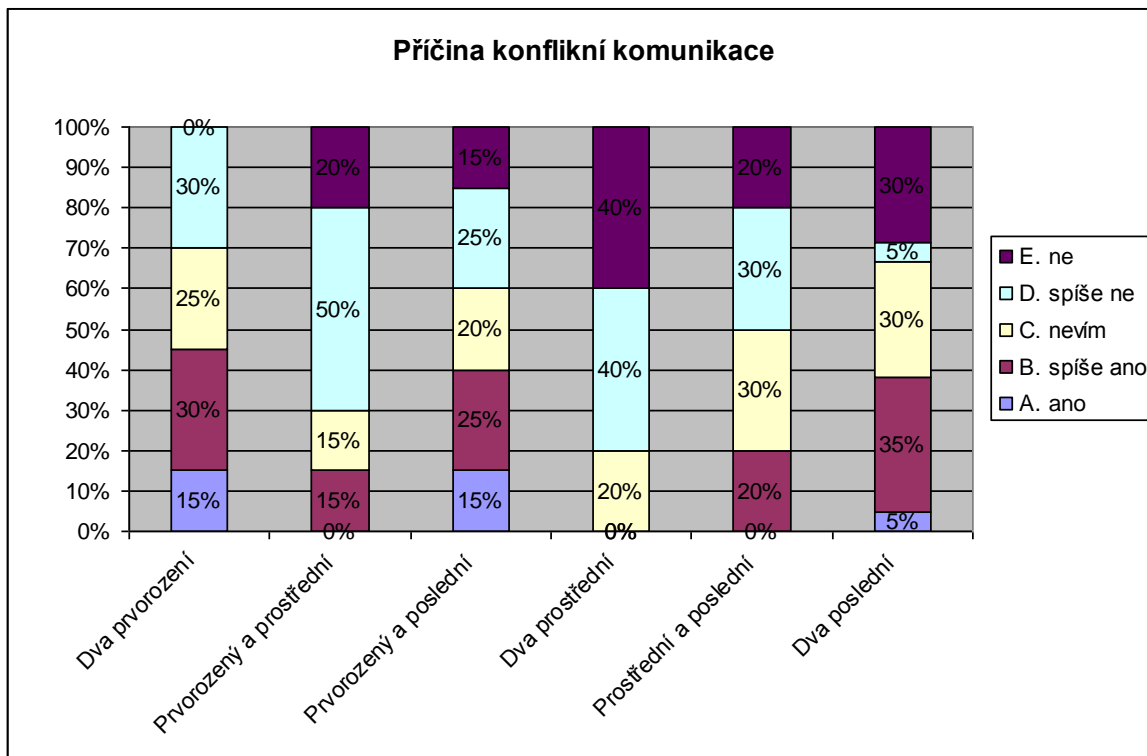
Graf č. 23

Z uvedených výsledků vyhodnocení škály průměrné hodnoty, lze vidět, že nejčastěji dochází k vzájemným konfliktům u dvou prvorozených partnerů a to v rozmezí „jednou či dvakrát za měsíc“ až „jednou týdně“, v této škále rovněž odpověděli i partneři v kombinaci prvorozený a poslední narozený a dále dva poslední narození partneři. Nejméně konfliktů mívají dva prostřední partneři, průměr jejich odpovědí byl „jednou či dvakrát do roka“. Z výsledků vyplývá, že nejvíce konfliktů mají dva prvorození a nejméně opět dva prostřední narození partneři.

Otázka č. 18 – Bývají příčinou Vaší konfliktní komunikace i maličkosti?

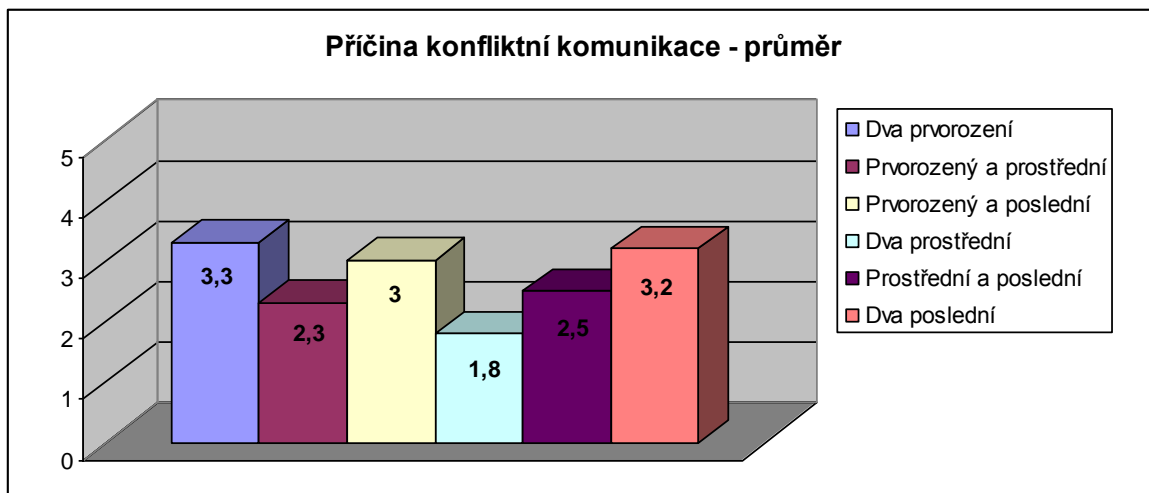
Graf č. 24

Na otázku zda bývají příčinou konfliktní komunikace i maličkosti zvolili odpověď „ne“ nejvíce ve 40 % dva prostřední narození, odpověď „spíše ne“ nejvíce odpověděli partneři v kombinaci prvorozený a prostřední, k odpovědi „nevím“ se nejvíce přikláněli prostřední a poslední partneři a dva poslední partneři. Odpověď „spíše ano“ volili nejvíce dva poslední partneři a k odpovědi „ano“ se nejvíce v 15 % přikláněli partneři v kombinaci prvorozený a poslední narozený a dva prvorození partneři.

Průměr odpovědí na otázku č. 18 - Bývají příčinou Vaší konfliktní komunikace i maličkosti?

Graf č. 25

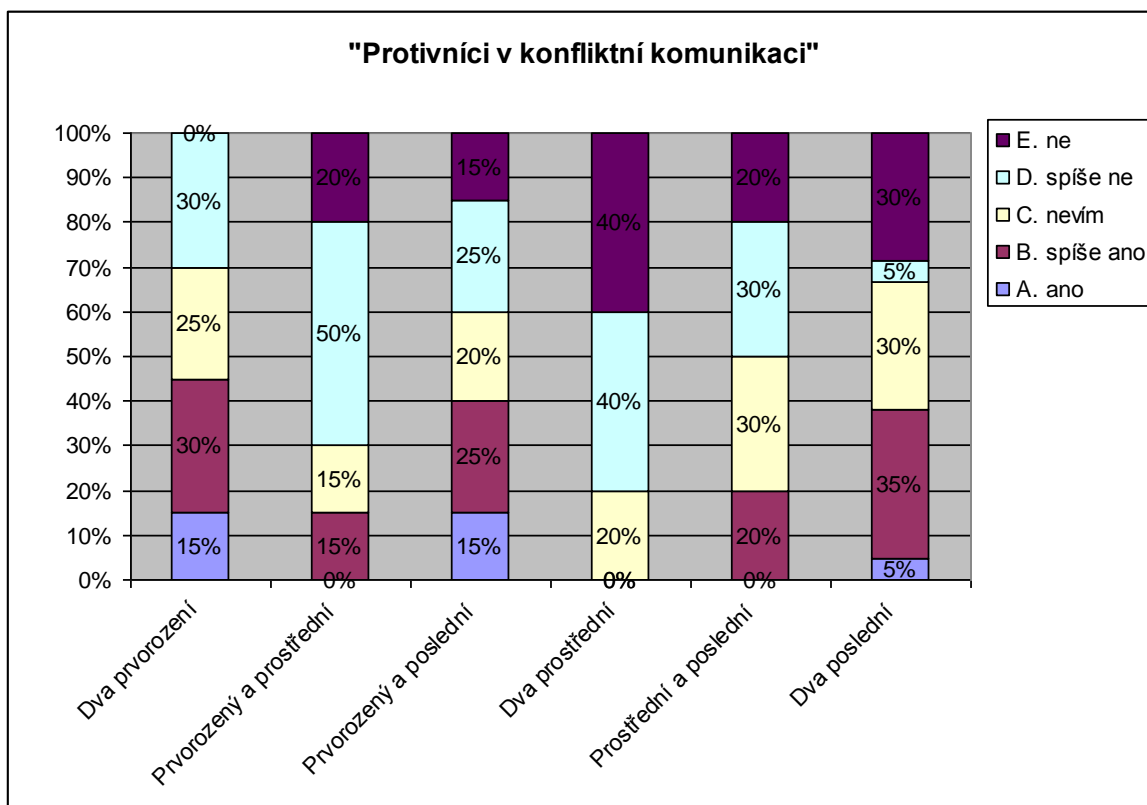

Ke každé poloze na škále jsem opět přisoudila číselné hodnoty (koeficienty) od 1 (ne) po 5 (ano). Poloze „spíše ano“ jsem přidělila koeficient 4, poloze „nevím“ koeficient 3 a poloze „spíše ne“ koeficient 2. Jednotlivé frekvence voleb jsem poté vynásobila těmito koeficienty. Součet všech násobků jsem poté dělila počtem respondentů, aby mi vyšla hodnota, která nejvíce charakterizuje průměrnou hodnotu odpovědi v dané škále. Takto jsem postupovala i u Grafu č. 27.

Z uvedených výsledků vyhodnocení škály průměrné hodnoty, lze vidět, že průměrné výsledky jsou opět velmi podobné jako u předchozí otázky. Maličkosti bývají nejvíce příčinou konfliktní komunikace u dvou prvorozených a nejméně u dvou prostředních narozených partnerů. Hned po dvou prvorozených jsou nejvíce důvodem konfliktu maličkosti u dvou posledních partnerů, potom u partnerů v kombinaci prvorozený a poslední narozený. Partneři v kombinaci prvorozený - prostřední a prostřední - poslední jsou ve střední hodnotě těchto výsledků.

Otázka č. 19 – V konfliktní komunikaci jsme s partnerem spíše “protivníky“ nežli řešiteli problému.

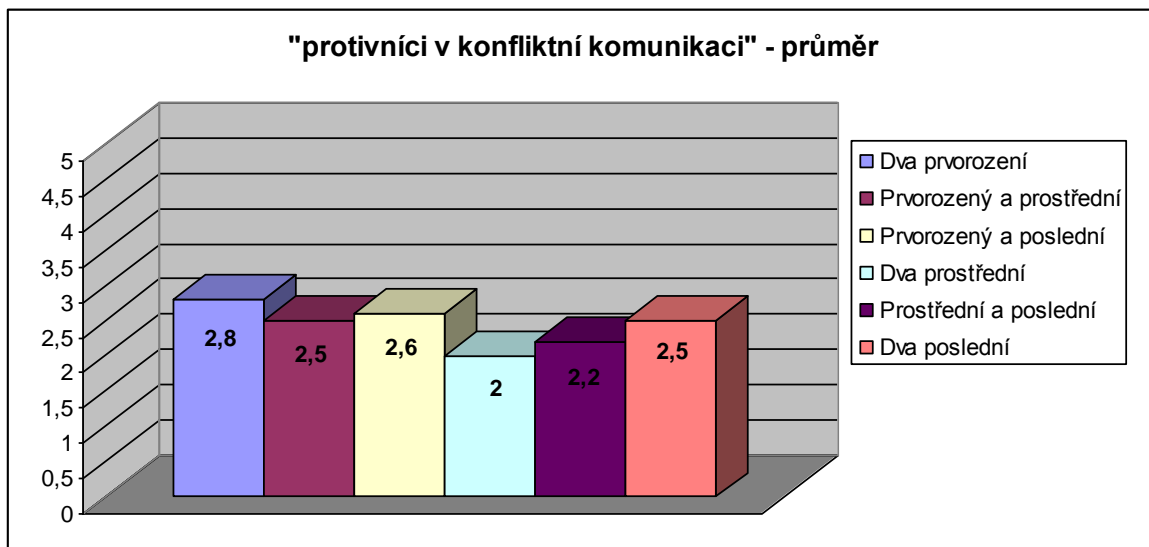
Graf č. 26

Na otázku zda jsou partneři v komunikaci spíše protivníky, nežli řešiteli problému zvolili odpověď „ne“ nejvíce ve 40 % dva prostřední narození, „spíše ne“ nejvíce odpověděli v 50 % partneři v kombinaci prvorozený a prostřední, k odpovědi „nevím“ se nejvíce přikláněli ve 30 % prostřední a poslední partneři a dva poslední partneři. Odpověď „spíše ano“ volili ve 30 % nejvíce dva prvorození partneři a k odpovědi „ano“ se nejvíce v 15 % přikláněli partneři v kombinaci prvorozený a poslední narozený a dva prvorození partneři.

Průměr odpovědí na otázku č. 19 - V konfliktní komunikaci jsme s partnerem spíše „protivníky“ nežli řešiteli problému.

Graf č. 27

Na srovnání grafu č. 27 lze vidět, že průměr hodnot škál odpovědí respondentů byl v tomto případě velmi podobný, průměr odpovědí všech respondentů se pohyboval v rozmezí „nevím“ až „spíše ne“ mimo dvou prostředních partnerů, kteří měli průměrné odpovědi na škále „spíše ne“. Nejvíce se ale k hodnotě „nevím“ přikláněl průměr odpovědí dvou prvorozených partnerů.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozdíly ve výsledcích odpovědí jsou zcela minimální, pouze dva prostřední partneři odpovídali tak, že průměr jejich odpovědí je spíše ne, takže jsou nejmenšími protivníky v konfliktní komunikaci.

5.3 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkum byl zaměřen na problematiku pořadí narození sourozenců a jeho vliv na partnerskou komunikaci v konfliktu. Výzkumné šetření s respondenty proběhlo na základě sběru dat kvantitativním výzkumem. Respondenti byli do výzkumného vzorku zařazeni záměrným výběrem na základě předem stanovených relevantních znaků, kterými bylo, že respondenti měli alespoň jednoho sourozence a vyrůstali s ním společně v primární rodině a dále, že museli žít s partnerem déle než jeden rok ve společné domácnosti.

Informace od respondentů byly zjišťovány dotazníkovým šetřením, které vzhledem k citlivosti dat, které se od osob vyžadovaly, přispělo k větší anonymitě dotazovaných.

Důležitou skutečností je, že informace, které byly získány jsou pouze ty, které chtěli respondenti sami sdělit. Každá osobnost je originál, což znamená, že každý žije a pochází z odlišných podmínek a rozdílného prostředí. Taktéž i partnerský vztah může mít období, kdy mohou partneři zrovna prožívat krize nebo období lásky.

Výzkumným cílem byla snaha odhalit a popsat specifika vlivu pořadí narození partnerů v primární rodině na partnerskou komunikaci.

K lepšímu vymezení výzkumu a podpoře snahy při dosažení výzkumného cíle byla stanovena výzkumná otázka:

Jaký vliv má pořadí narození partnerů na jejich komunikaci v konfliktní situaci?

A dále byly k výzkumné otázce stanoveny dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. měkkého přístupu ve vyjednávání?
2. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. tvrdého přístupu ve vyjednávání?
3. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů ve využívání tzv. alternativního přístupu ve vyjednávání?
4. Jaké rozdíly jsou u konkrétních pořadí narození partnerů v jejich způsobu ukončení neshody?
5. Jaký vliv mají konkrétní kombinace pořadí narození partnerů na to, jak často dochází v jejich vztahu k vzájemným konfliktům?
6. Jaký vliv mají konkrétní kombinace pořadí narození partnerů na to, jaká je příčina jejich konfliktu?

V této části bych ráda shrnula poznatky o výzkumném cíli a hlavní výzkumné otázce, ve kterých lze předpokládat následující zjištění:

1. Měkký přístup ve vyjednávání – „ustoupení“ využívají nejvíce prostřední narození partneři a naopak nejméně tento přístup využívají prvorození partneři. Z výsledků výzkumu

se můžeme domnívat, že prostřední narození mají schopnost více ustupovat svým partnerům než prvorození a poslední narození. Což ale může někdy znamenat ustupování i za cenu neprosazení svých názorů a cílů. I přes tyto fakta jsou ale nejvíce rozdílné odpovědi prostředních narozených od ostatních pořadí narození partnerů. U prvorozených a posledních narozených partnerů jsou rozdíly v měkkém přístupu pouze minimální. Očekávala bych, že nejvíce budou využívat tzv. měkký přístup poslední narození, jelikož byli nejmladší a museli nejvíce svým sourozencům ustupovat, ale jak lze z vyhodnocení sledovat, tento předpoklad se nepotvrdil. (Graf č. 10)

2. U tvrdého přístupu ve vyjednávání – „prosazujícího se“ byly odpovědi jednotlivých pořadí narození více rozdílné než u měkkého přístupu. K tvrdému přístupu nejvíce směřovali prvorození, což se dalo ale z vyhodnocení měkkého přístupu předpokládat. Naopak nejméně k tvrdému přístupu směřují prostřední narození. Poslední narození při využití tohoto stylu komunikace šli zlatou střední cestou mezi prvorozenými a prostředními partnery. Z výsledků také může vyplývat, že prvorození nejvíce prosazují své zájmy, názory a jdou si nejvíce za svými cíli, což může souviset s jejich dominancí. (Graf č. 14)

3. Výsledky alternativního přístupu ve vyjednávání – „dohody“ byly pouze minimální a lze spíše konstatovat, že mezi jednotlivými pořadími narození neexistuje téměř žádný rozdíl v jeho využívání. Všechny pořadí narození partnerů odpovídaly spíše ano. Pouze prostřední narození mírně svoje odpovědi směřovali k odpovědi ano, ale tento rozdíl byl opravdu velmi minimální. Podle vyhodnocení výsledků lze však říci, že k tomuto přístupu ve vyjednávání se přiklánějí všechny pořadí narození stejnou měrou. (Graf č. 18)

4. U způsobu ukončení partnerské neshody zvolili „stojím si za svým názorem“ nejčastěji prvorození partneri, „ustoupení“ zase nejvíce zvolili poslední narození, což může opět souviset i s jejich postavením v rodině, kde se jako nejmladší museli nejvíce podřizovat starším sourozencům. Ke „společné dohodě“ nejvíce směřovaly odpovědi prostředních narozených partnerů. Vzhledem k tomu, že již z předchozích otázek bylo zřejmé, že prvorození si jdou více za svými cíli, nijak mě výsledek tohoto vyhodnocení nepřekvapil. (Graf č. 19)

5. Odpověď „nikdy se nehádáme“ – rozhovor nikdy nekončíme hádkou, zvolili nejvíce partneri, kteří žili v partnerství, kde byli oba prostřední narození, naopak odpověď „denně“ zvolili nejvíce partneri, kteří byli v kombinaci prvorozený a poslední narozený.

V celkovém zhodnocení odpovědí v průměru nejčastěji ukončují rozhovor hádkou „jednou týdně až jednou či dvakrát za měsíc“ dva prvorození a dva poslední narození partneři. Partneři, kteří jsou v kombinaci prvorozený – prostřední, prvorozený – poslední a prostřední – poslední odpovídali v průměru, že rozhovor končí hádkou „jednou či dvakrát za měsíc až jednou či dvakrát za rok“. Dva prostřední partneři odpovídali v průměru „jednou či dvakrát za rok až nikdy se nehádáme“.

Konflikty „jednou týdně až jednou či dvakrát za měsíc“ se v celkovém zhodnocení průměrných odpovědí vyskytují nejčastěji u partnerů, kteří jsou oba prvorození, dále u partnerů, kteří jsou v kombinaci první - poslední a také dva poslední. Partneři v kombinaci prvorozený - prostřední a prostřední – poslední průměrně uvedli, že mají konflikty „jednou či dvakrát do roka až jednou či dvakrát za měsíc“. Nejméně často se vyskytují konflikty u partnerů, kteří jsou oba prostřední narození, ti průměrně uvedli, že konflikty se u nich vyskytují „jednou či dvakrát do roka“.

Z výsledků vyplynulo, že nejméně často tak rozhovor končí *hádkou* u partnerů, kteří jsou oba prostřední narození a nejvíce u dvou posledních narozených partnerů. Dále, že ke *konfliktům* zase dochází nejvíce u dvou prvorozených partnerů a nejméně u dvou prostředních partnerů. Což je zajímavé zjištění, vzhledem k tomu, že většina autorů problematiky pořadí narození uvádí, že právě vztah, kde jsou oba partneři prvorození, bývá plný hádek a že jde o neustálý mocenský boj dvou silných povah. Jestliže zvážíme, že konflikt a hádka, byl u respondentů nejspíše chápán jako rozdílné řešení situace, kdy hádka byla považována za ostřejší střet zájmů než samotný konflikt, můžeme podle výzkumného zjištění předpokládat, že nejmladší se mohou ve vztazích chovat více regresivně, a proto u nich může někdy docházet více k hádkám než u dvou prvorozených partnerů. Z tohoto zjištění také můžeme dále předpokládat, že dva prvorození partneři jsou v hádce nejspíše schopni si více udržet dospělou racionální rovinu, nežli dva poslední narození partneři. (Graf č. 20, 21, 22, 23)

6. Nejčastěji uváděli dva prvorození a dva poslední partneři, že příčinou jejich konfliktní komunikace mohou být i maličkosti - v průměru odpovídali „spíše ano až nevím“, nejméně jsou příčinou konfliktní komunikace maličkosti u partnerů, kteří jsou dva prostřední narození, ti odpověděli „spíše ne až ne“. Partneři, kteří jsou v kombinaci prvorozený a poslední odpovídali v průměru „nevím“ a partneři, kteří jsou v kombinaci prvorozený - prostřední a také prostřední – poslední odpovědi v průměru „spíše ne až nevím“.

Z výsledků vyplývá, že nejméně se stávají jejich příčinou konfliktů maličkosti u dvou prostředních partnerů a nejvíce u dvou prvorozených partnerů. (Graf č. 25)

ZÁVĚR

Partnerská komunikace je součástí každého vztahu a důležitým faktorem pro jeho fungování. Již z praxe partnerského soužití je zřejmé, že je někdy nelehké zvládat všechna úskalí partnerského vztahu, jelikož někdy může být tento vztah velmi složitý. Problémy mohou přicházet i s tím, že jsme každý odlišný a máme jinou povahu, osobnostní rysy a způsoby komunikace. Naše charakteristiky vznikají jak sociálním prostředím, ve kterém vyrůstáme a žijeme, tak výchovou, genetickou výbavou anebo např. tím, jak velká je naše rodina a kolik máme sourozenců.

V teoretické části mé práce bylo cílem shrnout dostupné informace v současné literatuře, které se zabývají pořadím narozením sourozenců, které se spolu s ostatními faktory podílí na utváření osobnosti jedince. Dále je uvedena problematika partnerství a významu rodiny v životě jedince a komunikace, která je důležitým aspektem fungování mezilidských vztahů. Praktická část mé práce se zabývá kvantitativní studií, kterou zahrnuje výzkum na základě dotazníkové šetření. Data, která byla získána z dostupných informací podaných respondenty. Výzkumem, který byl proveden, došlo k naplnění stanoveného výzkumného cíle a k zodpovězení výzkumné otázky. Cílem práce bylo přispět k větší informovanosti o této problematice mezi společností a také zvýšit zájem o problematiku pořadí narození a partnerských vztahů.

Shrneme-li výsledky výzkumu, tak zjistíme, že i pořadí narození může někdy utvářet vztahy, které jsou více konfliktní nebo méně konfliktní, že partneři v konkrétních pořadích narození mohou mít více harmonické vztahy a někteří v jiných kombinacích pořadí narození zase méně harmonické. Také zjistíme, že každé pořadí narození může být specifické právě tím, jak využívá určité komunikační styly a jakým způsobem umí jedinec ve vztahu prosadit např. své potřeby, postoje, a cíle. Znalost pořadí narození nám může i mnohdy dát inspiraci, jak vycházet se svým partnerem a jak si zlepšit vztah. Někdy stačí pouze umět lépe manipulovat při komunikaci s partnerem a odvrátíme tím spoustu problémů.

Každé pořadí narození je výjimečné a to, že dítě může vyrůstat se svými sourozenci, je velmi důležité. Společnost stále řeší problémy s porodností a úbytkem dětí v rodinách. Stát by měl podporovat rodiny v tom, aby neměly obavy mít více dětí, aby společnost měla větší počet jedinců, kteří se vzájemně doplňují, a nevytvářet podmínky, které je spíše omezují

v zakládání početnějších rodin. V posledních letech je stále více jedináčků a tím vzniká otázka, jaký budou mít tyto kroky vliv i na budoucí společnost.

To, v jakém pořadí se narodíme, má sice vliv na naše partnerské vztahy, ale zcela jistě není tím jediným a podstatným, co je ovlivňuje. Mimo pořadí narození má vliv na naše osobnostní charakteristiky i náš temperament, výchova, sociální prostředí, genetika a jiné.

Moje práce by mohla posloužit jak rodinným i manželským poradcům, tak partnerským a manželským párům, k seznámení s problematikou pořadí narození v primární rodině a jejího vlivu na partnerský vztah. Dále by mohla být přínosem dalších informací pro pedagogické pracovníky, kteří vyučují rodinnou výchovu na základních školách. V neposlední řadě by mohla informovat budoucí rodiče a společnost, že pořadí narození má svou nepostradatelnou roli v naší společnosti a je cennou zkušeností do života.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ADLER, Alfred. *Porozumění životu - Úvod do individuální psychologie*. Praha: AURORA, 1999. ISBN 80-85974-76-2.
2. ALLHOFF, Dieter-W. a Waltraud Allhoff. *Rétorika a komunikace*. Vyd. 14. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2008, ISBN 978-80-247-2283-2.
3. ČAPEK, Jan a Markéta ČAPKOVÁ. *Pozitivní výchova sourozenců v rodině*. Praha: PORTÁL, 2010. ISBN 978-80-7367-779-4.
4. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. 2000. ISBN 80-85931-79-6.
5. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*, Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
6. HAASEN, Nela. *Žena v konfliktním rozhovoru*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1127-3.
7. HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
8. HELLINGER, Bert a Johannes Neuhäuser. *Partnerské terapie Berta Hellingera – Jak žít v lásce*. Praha: Pragma, 2005. ISBN 80-7205-175-X.
9. ISAACSON, Cliff a Kris RADISH. *Pořadí narození – Kdo doopravdy jsme*. Bratislava: Eugenika, 2006. ISBN 80-89227-31-7.
10. JANÁČKOVÁ, Laura. *Praktická komunikace pro každý den*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2479-9.
11. KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-332-3.
12. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak si navzájem lépe rozumíme*. Praha: Svoboda. 1988. ISBN 25-095-88.
13. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Avicenum, 1973. ISBN 735 21-08/31.
14. LEMAN, Kevin. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-507-3.

15. MACH, Jan a Petr ŠMOLKA. *Když vás trápí někdo blízký*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-337-4.
16. MAŇÁK, J., ŠVEC, V., ŠVEC, Š. a kol. *Slovník pedagogické metodologie*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-731-5102-2.
17. MATĚJKOVÁ, Erika. *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Praha: Grada, 2007. ISBN-978-80-247-1832-3.
18. MATOUŠEK, Oldřich a Hana Pazlarová. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.
19. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
20. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
21. MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON. 2002. ISBN 80-86429-05-9.
22. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., Praha: Academia, 2009, ISBN 978-80-200-1679-9.
23. NOVÁK, Tomáš. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2057-3.
24. PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2944-2.
25. PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodina*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
26. PLAŇAVA, Ivo. *Průvodce mezilidskou komunikací*. Praha: Grada publishing, 2005. ISBN 80-247-0858-2.
27. PLZÁK, Miroslav. *Poruchy manželského soužití*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. ISBN 14-521-88.
28. PLZÁK, Miroslav. *Žena a muž – teorie a praxe manželského soužití*. Praha: MOTTO, 2001. ISBN 80-7246-099-4.
29. PRAŠKO, Ján. *Asertivita v partnerství*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1246-6.
30. SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN978-80-7367-778-7.

31. TOMAN, Walter. *Family constellation*. New York: Springer Publishing Copany, 1976. ISBN 0-8261-0495-9.
32. VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2054-8.
33. VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-387-1.

Kvalifikační práce:

34. Plháková, Alena. *Rodinná konstelace v dětství a manželská spokojenost*. Brno: MU Brno, Fakulta filozofická, Psychologický ústav, 1992.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

č. číslo

např. na příklad

s. strana

tzv. takzvaný

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Pohlaví respondentů.....	41
Graf č. 2	Pořadí narození respondentů.....	42
Graf č. 3	Pořadí narození partnerů.....	42
Graf č. 4	Partnerské dvojice podle jejich pořadí narození.....	43
Graf č. 5	Délka partnerského vztahu.....	44
Graf č. 6	Děti v partnerském vztahu.....	44
Graf č. 7	Nerad něco řešíte, spíše ustupujete.....	45
Graf č. 8	Pokud nesouhlasíte, nedáváte souhlas najevo.....	46
Graf č. 9	Změna stanoviska	46
Graf č. 10	Měkký přístup k vyjednávání.....	47
Graf č. 11	Stojíte si za svým názorem	48
Graf č. 12	Usilujete o vítězství?.....	49
Graf č. 13	Umíte vyvíjet nátlak?.....	49
Graf č. 14	Tvrdý přístup k vyjednávání.....	50
Graf č. 15	Problémy řešíte přátelsky.....	51
Graf č. 16	Komunikaci směřujete ke kompromisu.....	52
Graf č. 17	Snaha najít více řešení.....	53
Graf č. 18	Alternativní přístup k vyjednávání.....	54
Graf č. 19	Způsob ukončení neshody.....	55
Graf č. 20	Konec rozhovoru hádkou.....	56
Graf č. 21	Konec rozhovoru hádkou – průměr.....	57
Graf č. 22	Četnost konfliktů.....	58
Graf č. 23	Četnost konfliktů – průměr.....	59
Graf č. 24	Příčina konfliktní komunikace.....	60

Graf č. 25	Příčina konfliktní komunikace – průměr.....	61
Graf č. 26	„Protivníci v konfliktní komunikaci“.....	62
Graf č. 27	„Protivníci v konfliktní komunikace“ – průměr.....	63

SEZNAM PŘÍLOH

P I.....Dotazník

P II.....Tabulka - Vyjednávání

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážený pane/paní,

Jmenuji se Pavla Moravcová a jsem studentkou 3. ročníku kombinovaného studijního oboru sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně – Fakulty humanitních studií.

Tímto bych Vás ráda poprosila o laskavé vyplnění přiloženého dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce zabývající se problematikou pořadí narození partnera v primární rodině a jeho vlivem na partnerskou komunikaci.

Tento dotazník je zcela anonymní a Vámi uvedené informace budou použity pouze pro účely mého výzkumného projektu. Vyplněný dotazník prosím zašlete na adresu nebo na email:

Pavla Moravcová, Kojetínská 1408/35, 767 01 Kroměříž moravcovapavla@email.cz

INSTRUKCE PRO VYPLŇOVÁNÍ DOTAZNÍKU:

Dotazník nabízí vždy několik variant k jednotlivým otázkám, z nichž je možné označit pouze jednu správnou odpověď. U symbolu označte Vámi zvolenou odpověď: X .

- 1) Jaké je Vaše pohlaví?
 muž žena
- 2) Jaké je Vaše pořadí narození v primární rodině?
 první ze dvou sourozenců druhý ze dvou sourozenců třetí ze tří sourozenců
 první ze tří sourozenců druhý ze tří sourozenců doplňte: .....
- 3) V jakém pořadí je narozen Váš partner nebo partnerka?
 jedináček první prostřední poslední
- 4) Jak dlouho trvá Váš partnerský vztah?
 do 5 let 6 – 12 let 13 a více
- 5) Máte děti?
 ANO NE
- 6) Nerad/a něco řešíte, partnerovi/partnerce ve všem ustupujete.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 7) Pokud s partnerem/kou v něčem nesouhlasíte, svůj nesouhlas nedáváte najevo, nevyjadřujete se.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 8) Než aby došlo ke střetu zájmů, změníte své stanovisko.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 9) Za svým názorem si stojíte za všech okolností.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 10) Jestliže o něčem s partnerem/kou vyjednáváte, usilujete o vítězství.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 11) Během komunikace umíte vyvíjet nátlak, pokud víte, že máte pravdu.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 12) Problémy řešíte přátelsky a požadujete vždy, aby ústupky byly vzájemné.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne

- 13) Při neshodě názorů směřujete Vaši komunikaci vždy ke kompromisu.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 14) Když se s partnerem/kou chcete na něčem domluvit, snažíte se nalézt více řešení, abyste měli z čeho vybírat.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne
- 15) Jestliže se s partnerem/kou na něčem nedohodnete, jak Vaše neshoda nejčastěji skončí?
 stojím si za svým názorem a neustoupím
 ustoupím já, ponechám si své názory radši pro sebe, nevyslovuji je
 snažíme se společně najít dohodu a každý z nás ustoupí o něco
- 16) Jak často se stává, že Váš rozhovor skončí hádkou?
 denně
 jednou týdně
 jednou či dvakrát za měsíc
 jednou či dvakrát do roka
 nikdy – nehádáme se
- 17) Jak často ve Vašem vztahu dochází k vzájemným konfliktům?
 denně
 jednou týdně
 jednou či dvakrát za měsíc
 jednou či dvakrát do roka
 nikdy – nemáme konflikty
- 18) Bývají příčinou Vaší konfliktní komunikace i maličkosti? (pokud někdy vůbec máte konflikty)
 ano spíše ano nevím spíše ne ne (nikdy)
- 19) V konfliktní komunikaci jste s partnerem spíše „protivníky“ nežli řešiteli problému.
 ano spíše ano nevím spíše ne ne (nikdy)

Děkuji za vyplnění dotazníku

S pozdravem Pavla Moravcová

PŘÍLOHA P II: TABULKA - VYJEDNÁVÁNÍ

Tab. 4 Přístupy k vyjednávání (podle Fischer, R., Ury, W.: *Getting to Yes*. New York, Penguin 1988. Upravil I. P.)

Přístupy k vyjednávání		
měkký	tvrdý	alternativní
účastníci jsou		
partnery	protivníky	řešiteli problému
Cílem je: shoda, soulad hned teď	vítězství, prosadit svůj názor hned teď	výsledek dosažený efektivně a přátelsky (event. odložit rozhodnutí, jde-li to)
v zájmu dobrých vztahů ustupovat	požadovat ústupky	oddělit vztahy od problému
důvěra k druhému	nedůvěra	jednání nezávisle na důvěře – nedůvěře
výchozí stanovisko měnit snadno a rychle	trvat na původním názoru	zaměřit se na zájmy, ne na stanoviska
nabízet jednostranně ústupky	vyhrožovat, vydírat, ústupky jen požadovat	vyjadřovat oboustranně zájmy, ústupky nabízet i požadovat
hranice, za které nechci jít, rychle odkrýt	klamat o nich	nemluvit o hranicích
přijímat vlastní jednostranné ztráty	požadovat jednostranné zisky	vymýšlet nové možnosti, z nichž obě strany mohou profitovat
hledat jednoduché řešení, přijatelné pro druhou stranu	přijatelné jen pro mě	hledat více řešení, aby bylo z čeho vybírat
vyhýbat se střetnutí dyou názorů	usilovat o vítězství vlastní vůle	usilovat o výsledky nezávisle na subjektivním chtění
ustupovat tlaku	vyvíjet nátlak	uvádět rozumné důvody a být jim přístupný; ustupovat, jde-li o princip, neustupovat nátlaku

A když budete vyjednávat – doma či venku – uvažte prosím, zda by nebylo účelné postupovat krok za krokem, v několika na sebe navazujících fázích, celkem jsou čtyři.

ETAPY VYJEDNÁVÁNÍ

1. Utvoření atmosféry

Pod těmito oblémy slůvky mějme na mysli několik jasně vyhraněných skutečností – v duši, vztahově a též prostorově. Obě strany se shodnou na tom, že budou mluvit o zcela určitém námětu, který potřebují vyřešit, dohodnout. Jde tu o vyladění na vyjednávací komunikační styl. Řeknou si, o čem bude řeč, a ubezpečí se, že mluví-li o něčem, mají oba na mysli totéž. A oba si jasně uvědomují, že nepůjde o nic jiného než o to, o čem se povede řeč; a že řeč se povede pouze o jednom tématu, to jest bez